

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra právních oborů, řízení a ekonomiky

Diplomová práce

Hodnocení mladé generace očima občanů 65 a více let

Vypracovala: Bc. Dominika Levá

Vedoucí práce: MUDr. Rostislav Čevela, Ph.D., MBA

České Budějovice 2015

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje aktuálnímu tématu soužití mladé a starší generace. Toto téma bude stále více nabývat na aktuálnosti z hlediska nerovnoměrného demografického vývoje, kdy se poměr starých lidí vůči ostatním věkovým skupinám rapidně zvyšuje. Vztahy mezi generacemi, především mezi seniory a mladými lidmi, jsou nyní často diskutovány a lze je, podle určitých zjištění, považovat za ne příliš ideální. O postojích a hodnocení mladé generace vůči seniorům toho víme celkem hodně, ale to, jak vnímají senioři tento svůj obraz a co si vlastně oni sami myslí o současné mladé generaci, není zcela jasné.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část zahrnuje objektivizaci pojmů, které jsou důležité pro lepší pochopení dané problematiky. V těchto kapitolách jsou představeny poznatky od autorů zabývajících se danou problematikou. Nalezneme zde pojmy jako generace X, Y, Z, období adolescence a rané dospělosti, stáří a stárnutí, včetně demografického vývoje. Také hodnoty a jejich utváření a v neposlední řadě moderní trendy soužití charakteristické pro dnešní mladou generaci. Vymezení těchto souvislostí je podkladem pro vypracování výzkumné části práce. Empirická část se věnuje vlastnímu šetření, jehož cílem je zmapovat, jak občané nad 65 a více let hodnotí mladou generaci. Pro získání dat byla použita strategie kvalitativního výzkumu, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Získaná data byla zpracována formou případových studií a poté vyhodnocena pomocí kódování.

Základní výzkumný soubor pro sběr dat tvořili senioři ve věku nad 65 let na Českobudějovicku. Pro empirickou část byly stanoveny tři výzkumné otázky:

1. Hodnotí osoby nad 65 let mladou generaci negativně?
2. Které projevy mladé generace jsou nejčastějším zdrojem kritiky seniorů?
3. Jak vnímají občané nad 65 let soužití nesezdaných heterosexuálních párů a homosexuálních párů v registrovaném partnerství?

Ze získaných dat vyplynulo, že senioři z okolí Českých Budějovic hodnotí mladou generaci negativně. Mezi nejčastější zdroje jejich kritiky patří neslušné chování, neúcta

ke starším lidem, lenost a jejich časný sexuální život. Páry, které se rozhodly žít v nesezdaném soužití, vnímají v nadpoloviční většině záporně. Shodný názor zauímají v případě, kdy jsou v takovém vztahu děti, či plánují rodičovství. Podle jejich názoru by právě děti měly být hlavním důvodem vedoucím k uzavření manželství. Většina dotazovaných seniorů nerozumí soužití homosexuálních párů. Stále v této generaci přetrvávají zažitá předsudky, kvůli kterým mimo jiné nesouhlasí i s uzavíráním registrovaného partnerství.

Stanovený cíl diplomové práce byl splněn. Výsledky práce mohou sloužit jako podklad pro další výzkum nebo k využití organizací pracujících s mládeží či pro výuku.

Klíčová slova:

Hodnoty

Generace X, Y, Z

Stáří

Demografická vývoj

Moderní soužití

Abstract

My dissertation project deals with an actual theme: the conditions of coexistence of two generations- the younger and the older one. This topic will gain more relevance in the viewpoint of irregular demographic development, when the ratio of older people to other age groups will rapidly increase. Relations among generations, especially between seniors and young people, are nowadays frequently debated; these relations could be regarded as not ideal, according to certain establishments. There is known quite much about the young people's approach and evaluation towards seniors, but what is not so well known, how seniors actually perceive this reality about themselves and what they think about the current young generation.

My dissertation is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part contains an objectification of terms that are important for a better understanding to the given topic. In these chapters informations about some authors' results and findings, regarded to this problem, are introduced. There are listed terms such as generation X,Y,Z, an adolescence and early adulthood phase, a dotage and aging, and demographic development; also values and their creation, additionally modern coexistence trends characteristic for modern young generation. The definition of these contexts serves as a foundation for the practical part of my project. The empirical part deals with the peculiar research; its goal is to map out how citizens over 65 and more appraise the young generation. For data acquisition were used: a strategy of qualitative research, an interrogating method, and a semi-structured interview technique. Acquired data were processed through the case studies form and then analysed by coding.

The basic research file for data collection was formed by seniors over 65 years living in České Budějovice. For the empirical part three questions were set:

1. Is the young generation appraised negatively by seniors?
2. What exposures of young people are the most frequent source of senior's criticism?

3. How do the citizens over 65 perceive a coexistence of not married heterosexual couples and homosexual couples in registered partnership?

From informations acquired ensue that the seniors living in or near České Budějovice appraise the young generation negatively. Among the most frequent sources of their criticism belong an immodest behavior, disrespect to older individuals, laziness, and early sexual life. The over-half majority of seniors perceive the not married couples living together negatively, too. This meaning also persists when these couples have children or they plan to have them. According to seniors' opinion, it is children what should be a reason leading to a marriage. Regarding to a homosexual couples, the majority of seniors does not understand such relationship or coexistence. In the old generation, there are still enduring prejudices causing a disagreement with registered partnership, too.

The appointed goal of my dissertation project was fulfilled. Results of my project can serve as a basis for further research, for organizations working with youth, or for a tuition.

Key words:

Values

Generation X,Y,Z

Dotage

Demographic development

Modern coexistence

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 18. května 2015

.....

Dominika Levá

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala všem, kteří mi jakkoliv pomohli při vypracování této práce a především bych chtěla poděkovat panu MUDr. Rostislavu Čevelovi, Ph.D., MBA za cenné rady, trpělivost, vstřícnost a odborné vedení této práce.

Obsah

Úvod	10
1 Současný stav	12
1.1 Generace X, Y, Z.....	12
1.1.1 Definice pojmu Generace.....	12
1.1.2 Generace X.....	12
1.1.3 Generace Y.....	13
1.1.4 Generace Z.....	14
1.2 Vymezení pojmů mladé generace.....	16
1.2.1 Období adolescence.....	16
1.2.2 Období časně dospělosti	19
1.3 Stáří a stárnutí	21
1.3.1 Stárnutí.....	21
1.3.2 Stáří	21
1.3.3 Periodizace stáří	22
1.4 Demografická situace v České republice.....	23
1.4.1 Projekce 2013	24
1.5 Hodnoty	26
1.5.1 Vymezení pojmu hodnota	26
1.5.2 Hierarchie hodnot	27
1.5.3 Hodnoty a jejich klasifikace	28
1.5.4 Hodnotová orientace	31
1.6 Trendy mladé generace v oblasti rodinného soužití	32
1.6.1 Manželství.....	33
1.6.2 Rozvod.....	36
1.6.3 Nesezdané soužití	39
1.6.4 Bezdětné manželství/partnerství.....	42
1.6.5 Osamělý rodič	45
1.7 Jiné alternativní formy soužití.....	49
1.7.1 Singles	49

1.7.2	<i>Mingle</i>	51
1.7.3	<i>Soužití homosexuálních párů</i>	53
1.7.3.1	<i>Registrované partnerství</i>	54
2	Empirická část	57
2.1	Cíl práce	57
2.1.1	<i>Výzkumné otázky</i>	57
3	Metodika	58
3.1.1	<i>Metodický postup</i>	58
3.1.2	<i>Kritéria výběru komunikačních partnerů (kvóty)</i>	58
3.1.3	<i>Charakteristika výzkumného souboru</i>	59
3.1.4	<i>Charakteristika výzkumného nástroje</i>	59
3.1.5	<i>Předvýzkum</i>	60
3.1.6	<i>Způsob zpracování dat</i>	61
3.1.7	<i>Časový harmonogram výzkumu</i>	61
4	Výsledky	63
4.1	Interpretace výsledků výzkumného souboru č. 1 – město	64
4.1.1	<i>Shrnutí výsledků z města a jejich kódování</i>	75
4.2	Interpretace výsledků výzkumného souboru č. 2 - vesnice	76
4.2.1	<i>Shrnutí výsledků z vesnice a jejich kódování</i>	86
5	Diskuse	87
6	Závěr	97
7	Seznam použitých zdrojů	99
8	Přílohy	108
8.1	Seznam příloh	108

Úvod

Témat pro diplomovou práci je každý rok celá řada, ale vybrat si takové, které vás nadchne natolik, že se budete s radostí prahnout po informacích, číst publikace související s touto problematikou a stane se tak součástí vašeho života ne zrovna na krátký čas, není úplně jednoduché.

Já, jako 26letá studentka spadám do kategorie mladé generace, tedy těch, kteří se díky této práci dozví, jak na ně dnešní senioři nahlíží. S generací našich prarodičů se denně setkáváme, nejen v rodinách, našem okolí ale i v celé naší společnosti. Stáří je přirozená součást života, a to jak na něj my mladí nahlížíme, si troufám tvrdit, že vím. Ale co názory oněch seniorů na nás? Jak o ni rozumí dnešnímu životu, který se v mnohém od jejich mládí odlišuje? Líbí se jim, nebo nikoliv? Měnili by s námi? Tak na tyto a další otázky, které mne v souvislosti s tímto tématem napadají, se nám díky této práci dostanou odpovědi.

Každá doba má svá pozitiva a negativa. Dnes informace plynou rychlejším tokem díky pokrokům doby – vyspělé technologie jako internet apod., a oproti letům minulým není celá řada témat tabu. Rozdíl mezi námi a seniory je zajisté v uvolněné morálce – někteří z našich prarodičů svým rodičům vykali, my už nikoliv a dokonce jsou mezi námi mladými i tací, kteří své matky i otce oslovují křestním jménem. Zřejmě si i troufáme říci své názory a více se prosazujeme. Myslím si, že i přesto, že je dnešní svět jiný než ten, ve kterém dospívala generace našich babiček a dědečků, jsem přesvědčená, že už tehdy oni sami poslouchali podobné výtky a názory, kterými jsme dnes častovány i my. Důležité však je, aby se v lidech pěstoval vzájemný respekt, úcta a tolerance, které by měly napomoci k pochopení mezigeneračních vztahů. Každý z nás hraje v životě nezastupitelnou roli a předáváním zkušeností a poznatků se můžeme navzájem obohacovat.

V teoretické části se pokusím vysvětlit řadu pojmů spojených s mladou generací. V empirické části se budu věnovat vlastnímu šetření, jehož cílem bude zmapovat, jak občané nad 65 a více let hodnotí mladou generaci. Pro získání dat použiji strategii

kvalitativního výzkumu, metody dotazování a techniky polostrukturovaného rozhovoru a poté analyzují výpovědi komunikačních partnerů/rek formou případových studií, které zpracují pomocí kódování.

1 Současný stav

1.1 Generace X, Y, Z

1.1.1 *Definice pojmu Generace*

Pojem generace má své kořeny ještě před vznikem samotné sociologie a označuje velkou společenskou skupinu vytvořenou společenskými událostmi a souhrnem změněných společenských předpokladů vytvářejících specifické generační klima.¹ Jde o proces socializace utvářející se ve stejných historických a kulturních podmínkách, jenž označuje seskupení osob stejného nebo přibližně podobného věku.²

Z demografického pohledu je pojem generace nejznámější a vztahuje se k biologické reprodukci lidského rodu. V této souvislosti se tedy mluví o generaci prarodičů, rodičů a dětí. V současné době je věkový rozdíl mezi jednotlivými generacemi zhruba dvacet let. Tato doba představuje biologický vývoj od narození až k zahájení biologické reprodukce, jenž je v posledních letech ovlivněn především sociálně. Následkem této skutečnosti jsou prodlužující se období mezi generacemi zapříčiněné posunem biologické reprodukce, které se v minulém století vyznačovaly časnými sňatky a zakládáním rodin.³

1.1.2 *Generace X*

Tato generace, v literatuře též uváděná jako ztracená, se vyznačuje globálními a politickými událostmi, které následovaly po tzv. „baby boomu“. Po tomto období přichází generace lidí narozených po druhé světové válce mezi léty 1965 – 1980. V následujících letech se země pomalu vzpamatovávaly z hospodářské krize, která byla způsobena válečnými konflikty. V tomto období se v mnoha zemích snížila natalita.

---

¹ SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 97 s.

² LINHART, Jiří a kol. *Velký sociologický Slovník: I Svazek A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 143 s.

³ SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 232 s.

Významný vliv na tuto skutečnost byl připisován legalizování interrupce a zvýšenému počtu žen užívající antikoncepci.⁴

Události této éry se podílely na utváření výchovy a kultury generace X, což bylo charakterizováno dvěma protichůdnými jevy. Na jedné straně snižující se množství uzavřených manželství a na straně druhé zvyšující se počet rozvodů. Kromě toho se v pracovním procesu rozrůstala emancipovanost žen. Typickými znaky pro jedince z generace X jsou samostatnost, pragmatičnost a individualita.⁵

1.1.3 Generace Y

„Já pouze respektuji lidi, co respektují mne.“⁶

Generace Y přichází po generaci X a tvoří ji lidé narození v letech mezi 1981 – 1995 až 2000. Tento pojem má své kořeny v anglické literatuře, a proto se můžeme setkat i s jinými názvy jako Gen Y, Millenials Generations, Net Generations, či I Generations. Někdy je též označován jako Generations WHY, slovo „proč“ je pro tuto generaci jedním z charakteristických atributů, ptají se a hledají důvody.⁷

Formulace vznikla na základě technologické revoluce, ke které došlo během jejich dospívání. S tím souvisí i fakt, že děti milénia dávají přednost rychlejší a efektivnější komunikaci prostřednictvím e-mailů, textových zpráv či sociálních sítí, na rozdíl od tradičních prostředků komunikace. Rodinný život jde do ústraní a do popředí se dostává práce a budování kariéry. Oproti předchozí generaci jsou tyto jedinci ambiciózní a sebevědomí a též se nebojí často měnit zaměstnání.⁸

---

⁴ MCCRINDLE, Mark. *New Generations at Work: Attracting, Recruiting, Retraining and Training Generation Y*. The ABC of XYZ, 2009, 208 s.

⁵ ERICKSON, Tamara. *What's next, Gen X: Keeping up, moving ahead, and getting the career you want*. Boston, Mass: Harvard Business Press, 2010, 137 s.

⁶ SHEAHAN, Peter. *Generation Y: Thriving (and surviving) with generation Y in work*. Prahan Victoria: Hardie Grant Books, 2005, 7 s.

⁷ Tamtéž.

⁸ GIBSON, Ryan. *Generation Y Characteristics* In: *Generationy.com* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.generationy.com/characteristics/>

Na rozdíl od předešlé generace roste trend cestování, který může mít patřičný vliv na jejich budoucí profesi. Tito jedinci rozvíjejí svou osobnost tím, že hledají cestovatelské zážitky např.: dobrovolnou práci v Africe či au-pair. Z cestování získávají nejen jazykové zkušenosti, ale i poznání cizích zemí a kultur. Ve srovnání s předchozími generacemi, jsou lidé spadající do generace Y relativně dobře vzděláni a často mají vysokoškolský titul.⁹

1.1.4 Generace Z

Generace Z se narodila do období terorismu, globální recese a změny klimatu. Vymezuje se na děti narozené v letech 1995 až do současnosti. Jako předcházející generace Y i generace těchto dětí má své různé označení např.: Google Generation – technologicky gramotná generace vykazující znaky globální, sociální a vizuální.¹⁰

Jak už bylo zmíněno v předchozím odstavci, v průběhu života generace Z se naše společnost měnila především technologicky. Zde je výčet několika technologických pokroků v období 1995 – 2014:

- 1998 – vstup MP3 přehrávačů na trh
- 2000 – vznik USB flash disků, zahájen prodej Nokia 3310
- 2001 – vznik portálu Wikipedia
- 2005 – vznik portálu YOUTUBE
- 2006 – vznik sociální sítě Facebook a Twitter (V ČR až v roce 2009)
- 2007 – první iPhone na trhu
- 2010 – první iPad na trhu
- 2014 – vznik Google Glass¹¹

---

⁹ SHEAHAN, Peter. *Generation Y: Thriving (and surviving) with generation Y in work*. Prahan, Victoria: Hardie Grant Books, 2005, 174 s.

¹⁰ MCCRINDLE, Mark a Emily WOLFINGER. *Understanding the Global Generations. The ABC of XYZ*. University of New South Wales Press, 2010. 108 s.

¹¹Tamtéž.

Jedná se o dospívající, mládež a mladé dospělé naší společnosti, kterých jsou zhruba dvě miliardy na celém světě. Žijí v éře měnící se struktury domácností a jsou studujícími potomky univerzitních absolventů, zaměstnanců a spotřebitelů zítřka. Nejenže představují budoucnost, ale zároveň se i podílejí na jejím vytváření.¹²

Podle demografů, sociálních analytiků a generačních odborníků, kteří intenzivně pracují na profilování generací, bude po současné generaci Z následovat tzv. Alfa generace, která se rodí každý týden. Samotný název by mohl být zavádějící (matoucí), nejedná se totiž o návrat k začátkům, ale o začátek éry pro zcela novou generaci v tomto tisíciletí. Bude to svět „Screenagers“, kde se „obrazový svět“ stane novým médiem pro šíření obsahu.¹³

---

¹² GENERATION Z: *Characteristics* [online]. 2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://generationz.com.au/characteristics/>

¹³ MCCRINDLE, Mark. *New Generations at Work: Attracting, Recruiting, Retraining and Training Generation Y*. The ABC of XYZ, 2009, 109 s.

1.2 Vymezení pojmů mladé generace

„Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět.

Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.“

Karel Čapek

Pokud chceme vymežit pojem mladá generace, musíme nahlížet na mládí z pohledu vývojové psychologie, která toto období zařazuje do dospívání – adolescence. Jedná se o specifickou životní etapu, která má své typické znaky, ale i svůj objektivní a subjektivní význam. Je to proces hledání a přehodnocování, kdy by měl být jedinec schopen zvládnout vlastní proměnu a tím dosáhnout vyhovujícího sociálního postavení.¹⁴

Toto období je definováno jako přechod:

- *od nesamostatnosti k samostatnosti,*
- *od závislosti na dospělých k nezávislosti,*
- *od neodpovědnosti k morální odpovědnosti,*
- *od konzumace společenských produktů a hodnot k jejich tvorbě.*¹⁵

1.2.1 Období adolescence

V období adolescence jde o transformaci z dětství na dospívání, tedy úsek života vymezený od 10 do 20 let. V této životní etapě dochází k zásadním změnám osobnosti, které jsou podmíněny především řadou biologických změn. Primární známkou dospívání je pohlavní zrání, projevující se výskytem sekundárních pohlavních znaků, dokončením reprodukční schopnosti a tělesného růstu. Tyto změny jsou především spojené s měnicími se hormonálními pochody, které mají vliv na nervový systém, čímž adolescent pociťuje výrazné změny nejen na svém těle, ale i v přístupu dospělých

---

¹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 131 s.

¹⁵ ČÁČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 67 s.

k němu samotnému.¹⁶ V tomto období životního cyklu dochází k proměně osobnosti a to jak v oblasti somatické, psychické tak i v sociální. Dalšími faktory, které se nepřímo podílejí na ovlivňování dospívání, jsou společenské a kulturní podmínky, ve kterých jedinci žijí, z čehož plynou požadavky a očekávání dané společností ve vztahu k dospívajícím.¹⁷

Podle Vágnerové¹⁸ se období dospívání rozděluje na dvě fáze:

- **Raná adolescence** – se označuje jako pubescence s vymezenou hranicí prvních pěti let (11. – 15. let), která se dle individuální variability může lišit. V této fázi dochází k tělesnému dospívání jedince a tím se pozvolna mění i jeho celkový vzhled. Dochází i ke změně způsobu myšlení, které jsou způsobeny hormonálními procesy. Hormonální změny působí na emoční prožívání, jejímž hlavním projevem jsou výkyvy chování pubescentů, které mohou mít subjektivní či objektivní dopad na jejich hodnocení. Typické projevy dospívajících jsou osamostatňování, experimentace s partnerskými vztahy a záměrná odlišnost od dětí i dospělých – změna zevnějšku, životního stylu, hodnot, zájmů apod. Dále je kladen důraz na důležitost přátelství, jako způsob ztotožnění se svými vrstevníky. Závěrem této fáze je velmi důležitý životní mezník, kterým je ukončení povinné školní docházky v 15 (16) letech a následný profesní růst určující budoucí sociální postavení jedinců.
- **Pozdní adolescence** – zahrnuje následujících 5 let života a je vymezena věkem 15 – 20 let, stejně jako časná adolescence má určitou individuální variabilitu a to nejčastěji v sociální a psychické oblasti. V důsledku pohlavního dozrávání je atributem pozdní adolescence zkušenost s prvním pohlavním stykem. V této fázi dále probíhají komplexnější psychosociální proměny, jejichž vliv dopadá na osobnost, ale i na společenskou pozici dospívajícího. Dosažením 18 let jsou

---

¹⁶ LANGMEIER, Jirí a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. vyd., aktual. Praha: Grada, 2006, 143 s.

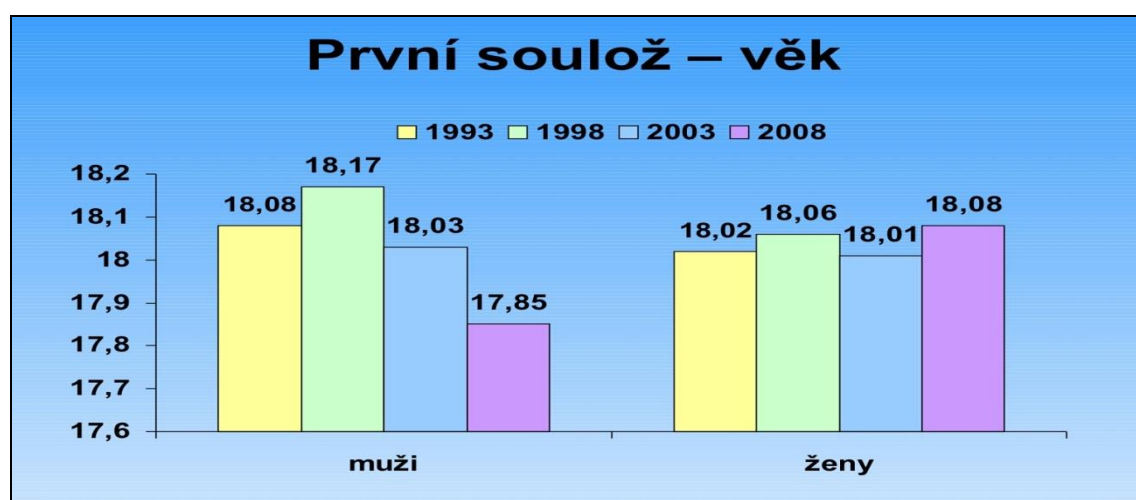
¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 147 s.

¹⁸ Tamtéž.

adolescenti plnoletí, díky tomu mohou uzavírat manželství, svobodně se rozhodovat, ale i převzít za své jednání zodpovědnost. Dalším sociálním mezníkem je ukončení profesní přípravy, nástup do zaměstnání nebo pokračování studia. S tímto jevem je spojena ekonomická samostatnost, která se u vysokoškolských studentů projevuje v pozdějších letech. Ekonomická nezávislost je jedním z mnoha znaků dospělosti a následným předpokladem pro přiznání větších práv.

V posledních 10 letech nedochází v sexuální chování v České republice k výrazným změnám u počátků partnerské sexuality, jejichž výskyt je kolem 15. roku. Za počátek sexuálního chování jsou chápány první schůzky, zamilovanost či polibky, které se u žen a mužů významně neodlišují. Podobný věk je i u zahajování nekoitálních aktivit – neckingu, který znamená líbání a vášnivé objímání od hlavy až k pasu. U žen se vyskytuje později než u mužů a to kolem 17 roku. První zkušenosti s pettingem jsou u mužů a žen zahajovány kolem 17. roku a stálejší partnerské vztahy jsou navazovány až o rok později (Graf č. 1).¹⁹

Graf č. 1: První soulož - věk

Zdroj: Weiss Petr a Jaroslav Zvěřina. *Sexuální chování v ČR*²⁰

¹⁹ WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA. *Sexuální chování v ČR: Srovnání výzkumů z let 1993, 1998, 2003 a 2008*. In: *Mep.zverina.cz*. [online]. 2009 [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://mep.zverina.cz/files/103-sexualni-chovani-v-cr-srovnani-vy-zkumu-z-let-1993-1998-2003-a-2008.pdf>

²⁰ Tamtéž.

S tímto obdobím je spojována tzv. *sekulární akcelerace*. Jev, který se začal vyskytovat až ve 20. století. Jedná se o zrychlení tělesného vývoje, které je nepřímo úměrně spojeno i se zrychlováním psychické oblasti jedince. V důsledku sekulární akcelerace se zkracuje dětství, ale zároveň se oddaluje nástup dospělosti. Důležitými příčinami tohoto jevu je v první řadě kvalitnější strava, dále pak zdravotní péče, sport, hygiena, práce, bydlení a filozofie života, jež je orientovaná na výkonnost a aktivitu. V posledních letech má na tento jev značný význam i rozvoj informačních technologií.²¹

1.2.2 *Období časně dospělosti*

Pro účely této diplomové práce je nezbytné do mladé generace zařadit i časnou dospělost. Tuto etapu autoři lokalizují zhruba od 20 do 25 až 30 let. Jedná se o přechodné období mezi adolescencí a plnou dospělostí. Typickým znakem bývá udávání dosažení osobní zralosti, kdy se člověk považuje za zralého jedince, jenž je nezávislý a přejímá plnou osobní a občanskou odpovědnost za své chování.²²

Zde je výčet charakterizující vlastnosti zralého člověka:

- *Má být schopen vykonávat přiměřené množství práce každý den, aniž by byl nadměrně unaven, má pociťovat, že je jeho práce užitečná.*
- *Má být schopen udržovat dlouhotrvající přátelství k několika bližším přátelům.*
- *Má jednat s každým člověkem s náležitými ohledy a bez předsudků.*
- *Má být schopen běžného sexuálního styku bez pocitů viny a bez zábran a má přitom umět dávat a přijímat lásku a něhu.*
- *Má být schopen změnit práci ve hru, v odpočinek, v četbu, v radost z přírody, poezii, hudbu a umění.*
- *Má se umět oprostit od nežádoucího napětí, když vykonává své denní povinnosti a když se vyrovnává s překážkami.*

---

²¹ FARKOVÁ, Marie. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 136 s.

²² LANGMEIER, Jiří a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 165 s.

- *Má být spolehlivý, otevřeně myslí, ochoten usilovat o zlepšení sebe sama a o dosažení moudrosti.*
- *Má mít zájem o předání získaných vědomostí mladším.*²³

Důležité je zmínit, že patrně žádný jedinec nemůže výše uvedená kritéria splňovat v celém uvedeném rozsahu. Jedná se spíše o vzor, ke kterému se má člověk v období časně dospělosti přiblížit. V tomto výčtu chybí základní znaky dospělosti:

- překonání rozporu dětství a dospívání;
- nezávislost na svých rodičích, ale zároveň vytvoření příznivého vztahu;
- vybudování hlubokého a trvalého pouta k partnerovi;
- plná rozvinutost a vyrovnanost práce.²⁴

V tomto stádiu také dochází k ustálení emočního prožívání v posunu sebepojetí. Změny se především týkají nabytí nových rolí, např.: nová profese, partnerství (manželství) a rodičovství, které by měl mladý dospělý jedinec přijmout. Tyto role jsou spojeny s většími právy, ale na druhé straně s nárůstem povinností a zodpovědností.²⁵ Podobně jako v dospívání i zde dochází k prodlužování časně dospělosti. Příčinu můžeme hledat v modernizaci celé společnosti, která klade důraz na zvětšující se nároky na připravenost lidí – prodlužuje se délka studia, věk vstupu do manželství a zplození prvních potomků. Mezi další úkaz sekulárních změn patří i tolerance individuálního směru života, a to především v delším setrvání v rodině z důvodu studia.²⁶

---

²³ LANGMEIER, Jiří a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie: časná dospělost*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 165 s.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 11 s.

²⁶ LANGMEIER, Jiří a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 168 s.

1.3 Stáří a stárnutí

1.3.1 Stárnutí

Stárnutí (involuce, gerontogeneze) je zákonitý přirozený a biologický proces, jenž v širším pojetí začíná vznikem plodu a narozením jedince. Za skutečné projevy stárnutí je považován pokles funkcí, který nastává až po dosažení sexuální dospělosti.²⁷ Projevy stárnutí se mohou individuálně lišit, a to i díky nástupu věkových involučních (regresivních) změn. Se stárnutím jsou úzce spojeny projevy a důsledky chorob, úrazů a adaptací na ně. Mezi neopomenutelné složky stárnutí patří pokles potenciálu zdraví, odolnosti a adaptability. Postupně se snižuje výkonnost a rezistence k zátěžím a stresorům. Stárnoucí jedinec je na pozici znevýhodněného v kontrastu s mladými dospělými jedinci.²⁸

Podle Langmeiera a Krejčířové²⁹: „*Pod pojmem stárnutí se zpravidla rozumí souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které podmiňují jeho zvýšenou zranitelnost a pokles schopností a výkonnosti jedince a jež kulminují v termálním stádiu a ve smrti.*“

1.3.2 Stáří

Stáří je poslední období ontogenetického vývoje člověka, po které následuje smrt. Je chápána jako etapa uzavírající lidský život. Většinou je chápána jako životní etapa, ve které člověk fyzicky chřadne a zároveň si zachovává část toho, co získal v průběhu let: nadhled a moudrost.³⁰ Jedná se o souhrn změn funkcí organismu v celkové struktuře, díky nimž je podmíněna vyšší zranitelnost a pokles výkonnosti a schopnosti jedince. Stárnutí je univerzální pro celou přírodu, jde o specifický biologický proces,

---

²⁷ KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 147 s.

²⁸ ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDVÁ. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Vymezení a periodicitu stáří 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 264 s.

²⁹ LANGMEIER, Jiří a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie.: Stárnutí*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 202 s.

³⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 299 s.

který je nevratný, neopakovatelný a končí smrtí.³¹ Vágnerová³² koncipuje stáří z hlediska Eriksonovy teorie psychosociálního vývoje, kde hlavním úkolem je dosažení integrity v pojetí vlastního života, což je podmíněno harmonizací všech rolí, které jedinec získal v každé vývojové fázi. Jedinec toho může dosáhnout v případě, že bude pravdivý k sobě samému, smíří se s vlastním životem, stabilizací a generalizací ve svém životě a také dosažením kontinuity.

- *Kalendářní stáří* – lze jej přesně vymezit, protože je vymezen datem narození.
- *Sociální stáří* – v tomto věku dochází k sociálním změnám (dosažením věku, ve kterém vzniká nárok na odchod do starobního důchodu).
- *Biologické (funkční) stáří* – je hypotetické označení konkrétních involučních změn (atrofie, pokles zdatnosti a adaptačních mechanismů), zachycující biologické stárnutí organismu.
- *Psychologické stáří* – jde o subjektivní vnímání vlastního věku a poukazuje na psychický stav jedince.³³

1.3.3 *Periodizace stáří*

Na otázku „kdo je starý člověk“, existuje mnoho definic a členění věku. Prodlužováním lidského života se posouvá věková hranice a též i samotný odchod do penze.³⁴

Nejnámější je rozdělení podle Světové zdravotnické organizace: *60 – 75 let – rané stáří; 75 – 90 let – pokročilý věk, vlastní stáří; 90 a více – vysoký věk, dlouhověkost.*³⁵

---

³¹ MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1.vyd. Praha: Grada, 2011, 128 s.

³² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 301 s.

³³ KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 47 s.

³⁴ HAŠKOVCOVÁ, Hana. *Fenomén stáří*. 2. vyd. podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 156 s.

³⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, 92 s.

1.4 Demografická situace v České republice

V posledních sto letech se v České republice odráží nepravidelná věková struktura demografického vývoje tím, že se zvyšuje hodnota průměrného věku, věkového mediánu a v neposlední řadě i index stáří, který přímo svědčí o tom, že naše populace stále stárne.³⁶

V předchozích deseti letech zaznamenala Česká republika nárůst obyvatel, ale v roce 2013 se počet snížil, a to o 3,7 tisíc osob. Důsledkem tohoto poklesu byl záporný přírůstek stěhování obyvatel (-1,3 tisíce) a záporný přirozený přírůstek (-2,4 tisíce). Česká republika měla k 31. prosinci 2013 10 512 419 obyvatel.³⁷

Do dalších zásadních údajů patří zvýšení průměrného věku prvorodiček, a to na 29,9 let a rostoucí podíl dětí narozených mimo manželství o 1,6 procentního bodu na 45,0 %. V roce 2013 byl zaznamenán pokles sňatků, na historickém minimu od roku 1918 je i počet uzavřených manželství a to 43,5 tisíce. Není překvapující, že rozvodovost se opět navýšila a to na 47,8 % (27,9 tisíc). Oproti tomu bylo registrováno 37,4 tisíce potratů, tedy o 0,3 tisíce méně, než v předchozím roce. Počet úmrtí se zvýšil o téměř tisíc osob a také se zvýšil i průměrný věk u obou pohlaví o 0,2 roku, u mužů na 75,2 let a u žen na 81,1 let.³⁸

Na základě výsledků sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 činil v České republice podíl osob nad 65 let 1 644 836 obyvatel. Oproti minulému sčítání poklesl podíl osob mezi 0-14 let na 14 %. Počet osob mezi 15-64 let byl shodný s rokem 2001, kdy proběhlo předchozí sčítání.³⁹

---

³⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu*. [online]. 2013 [cit. 201-01-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/D60022056F/\\$File/400713a1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/D60022056F/$File/400713a1.pdf)

³⁷ CHUDOBOVÁ, Miloslava. *Demografická situace v České republice v roce 2013*. In: *Usiz.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/demograficka-situace-ceske-republice-roce-2013>

³⁸ Tamtéž.

³⁹ VAŇKOVÁ, Václava. *Senioři v číslech*. In: *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/6B004993A4/\\$File/1804130518_19.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/6B004993A4/$File/1804130518_19.pdf)

1.4.1 *Projekce 2013*

Český statistický úřad zpracoval projekt „*Projekce 2013 obyvatelstva České republiky do roku 2100*“, který má za cíl nastítnit orientaci budoucího populačního vývoje a poukázat na změny struktury obyvatelstva. Jak už název napovídá, vztahuje se tento plán na období mezi lety 2013 až 2100. Cílem je poukázat na směřování populačního vývoje a míru změn ve věkovém složení v České republice.⁴⁰

Projekt byl zpracován ve třech variantách (nízká, střední a vysoká), ale za nejpravděpodobnější je pokládána varianta střední. Podle té se až do roku 2018 očekává nárůst obyvatelstva způsobený zahraniční migrací. Mezi lety 2050 až 2080 má dojít k výraznému úbytku obyvatel, což souvisí se statistikou, podle které má v roce 2100 klesnout počet populace o 13-42 %. Ve střední a vysoké variantě počítá projekce s dalším poklesem hladiny úmrtnosti a s nárůstem úrovně plodnosti, ve které v minulých letech došlo k výraznému snížení a to na 1,3 dítěte na jednu ženu. Proto by vize budoucnosti měla být o něco optimističtější (Tabulka č. 1, s. 25).⁴¹

Projekce 2013 dále předpokládá, že trend vyššího věku prvorodiček (30 let) jako je dosud, nadále setrvává. Prodlužovat se má délka života. V roce 2050 se má pohybovat věk mužů kolem 83 let a 88 let u žen. Podle následujících údajů bude mít průměrný věk stále tendence stoupat.⁴²

V České republice je v současné době nižší počet dětí, oproti tomu vysoký poměr ekonomicky aktivního obyvatelstva a optimální počet lidí v postproduktivním věku. Znepokojujícím údajem pro ekonomiku může být skutečnost, že nadále bude docházet ke stárnutí obyvatel. Předpokládá se, že věková kategorie 65 let a více se bude nadále rozrůstat, a tudíž bude ubývat podíl ekonomicky aktivních obyvatel. Od druhé poloviny, tedy od roku 2050 by mělo dojít k výraznému nárůstu počtu seniorů, kdy případně

---

⁴⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Projekce obyvatelstva České republiky. (Projekce 2013)*. [online]. 2013. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/A6003061EE/\\$File/402013u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/A6003061EE/$File/402013u.pdf)

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

na 100 dětí až 250 seniorů. To zapříčiní posun věkové hranice pro odchod do důchodu, aby se zmírnil nárůst počet osob s nárokem na starobní důchod.⁴³

Tabulka č. 1: Základní parametry projekce

Rok	Úhrnná plodnost			Naděje dožití (muži / ženy)		
	Nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká
2012*reálná data	1,45	1,45	1,45	75,0 / 80,9	75,0 / 80,9	75,0 / 80,9
2015	1,45	1,45	1,45	75,6 / 81,4	75,8 / 81,6	75,9 / 81,8
2030	1,45	1,50	1,52	78,2 / 83,8	79,5 / 85,1	80,6 / 86,1
2050	1,45	1,56	1,61	81,1 / 86,2	83,0 / 88,0	84,6 / 89,3
2100	1,45	1,56	1,61	84,2 / 88,8	86,6 / 91,1	88,4 / 92,9

Zdroj: Český statistický úřad. Projekce obyvatelstva České republiky.⁴⁴

⁴³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Projekce obyvatelstva České republiky. (Projekce 2013)*. [online]. 2013. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/A6003061EE/\\$File/402013u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/A6003061EE/$File/402013u.pdf)

⁴⁴ Tamtéž.

1.5 Hodnoty

1.5.1 Vymezení pojmu hodnota

Value, neboli hodnota se využívá v různých oborech lidské činnosti, proto se můžeme setkat s mnoha definicemi. Různorodost koncepce pojmu hodnota je velice rozmanitá a to podle směrů a teorií odlišných odvětví. Hodnota je zcela rozdílná z pohledu sociologie, psychologie, filozofie či ekonomie.⁴⁵

Z psychologického pohledu se hodnota charakterizuje jako „zobecnění snahových tendencí subjektu opírající se o jeho osobní zkušenosti i ideje“⁴⁶, či „je považováno za důležité, čemu jednotlivci či skupina přikládá význam.“⁴⁷ Další autor popisuje hodnoty jako všeobecné postoje, které jedinci určují orientaci na svět a jeho životní styl.⁴⁸

Sociologie chápe hodnoty „jako materiální a nemateriální jsoucna (chování, činnosti, vize), ve kterých jednotlivci prostřednictvím účasti na skupinách a společnosti zaujímají hodnotící postoj, tím se jím připisuje určitý význam a snaha o jejich dosažení je následně vnímána jako různě intenzivní nutnost.“⁴⁹ Podle Říčana⁵⁰ je definovaná hodnota individuálních a společenských představ odrazem hodnot dané kultury, která určuje, co je žádoucí a co nikoliv. Hodnoty formulují dvě skupiny – co, má být a co, si přejí, tedy budoucí a chtěné skutečnosti.

Každý z nás vědomě či nevědomě něco nebo někoho hodnotí a posuzuje. To co je správné a prospěšné, co je špatné a škodlivé, to určuje chování a jednání v různých situacích. Hodnocení a hodnoty v sobě zahrnují složku emocionální, ale i intelektuální, proto hodnoty jednoho mohou být odlišné od hodnot druhého člověka.⁵¹

---

⁴⁵ ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1997, 187 s.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ LUKÁŠOVÁ, Růžena a Ivan NOVÝ. *Organizační kultura: od sdílených hodnot a cílů k vyšší výkonnosti podniku*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 21 s.

⁴⁸ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 108 s.

⁴⁹ DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu: Hodnoty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 39 s.

⁵⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 113 s.

⁵¹ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 276 s.

Teorií o původu a podstatě významu lidských hodnot je velice mnoho. Mezi jejich základními vlastnostmi je obecnost, díky které nemůže být jednoznačně definována.⁵²

Původce hodnot člověka:

- *vnitřní prostředí (druhové)* – předávané pomocí DNA;
- *vnější prostředí (skupinové)* – související se sociálním okolím, ve kterém se jedinec pohybuje;
- *vnější a vnitřní prostředí (individualizovaně jedinečné)* – soulad mezi vnitřním a vnějším prostředím.⁵³

1.5.2 Hierarchie hodnot

Uspořádání hodnot je obecně chápáno jako seřazený systém, který začíná od nejdůležitějších hodnot až po méně důležité. Zahrnuje se do něj životní styl, morálka, ale i nejobecnější postoje, které člověk postupem svého života a vlivem událostí získává.⁵⁴

Z pohledu historie výzkumu hodnotových hierarchií je velmi zajímavá teorie Belief System Theory od Milтона Rokeacha, která uvádí hodnoty jako trvalé standardy, podle kterých jedinci hodnotí různé entity. Kultury a společnosti se ve výčtu svých hodnot výrazně neliší, ale poukazují na způsob jejich hierarchického uspořádání podle stupně důležitosti, které jsou jim připisované. Hierarchické struktury jsou podstatné z aspektu terminality a instrumentality. Pro lepší pochopení jsou hodnoty instrumentální považovány za prostředky, jimiž dosahujeme a také využíváme něco, co je pro nás důležité a významné. Jednoduše řečeno jde o způsoby jak se chovat, abychom dosáhli

---

⁵² CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 376 s.

⁵³ ŠIMONKA, Jiří a Milan HORKÝ. *Hodnotová struktura a procesy vědomí – výstupy*. In: *Kvantovapsychologie.cz* [online]. 2010 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.kvantovapsychologie.cz/?q=node/29>

⁵⁴ HÁRTL, Pavel a Helena HÁRTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010, 797 s.

vytyčených cílů. Terminální hodnoty jsou naopak spíše obecné cíle a ideály, o které v životě usilujeme.⁵⁵

Kopeckého⁵⁶ hodnotový systém není pouze záležitostí individuální, ale je ovlivněn existencí specifických hodnot ostatních osob, které jsou součástí společnosti, organizace či kultur. Pro jednotlivce či skupinu je charakteristický jiný hodnotový žebříček, ale i přesto může soubor hodnot zůstat identický jako např.: hodnoty osobní, morální, duchovní či materiální.

Tradiční hodnoty jako jsou morálka, úcta, pravda či rodina a domov se z naší společnosti postupem času vytrácejí. Děje se tak na základě měnícího se uspořádání hodnot, na které má významný vliv modernizace. Do popředí se dostávají materiální hodnoty, které současná společnost považuje za důležité. Namísto slova „my“, které je typické pro kolektivismus, se objevuje individualismus. Jinak řečeno, se člověk více zaměřuje na sebe a své osobní blaho, zdraví a práci.⁵⁷

Během života, jak člověk roste, dozrává a stárne, mění se i pohled na život a to působí i na jeho žebříček hodnot. Děje se tak na základě nabytých životních zkušeností, ale nejen ty mají vliv na hierarchii hodnot jedince. Existuje celá řada jiných faktorů, jako je věk, pohlaví, profese, životní úroveň, zdravotní stav i dosažená úroveň vzdělání.⁵⁸

1.5.3 Hodnoty a jejich klasifikace

Klasifikace hodnot je systematicky uspořádaná a provádí se zařazením hodnot do obecných pojmů podle klasifikačních kritérií. Jednu z nejpočetnějších skupin psychologie tvoří samotná teorie o kritériích a jejich klasifikace hodnot. Ta je implikuje do tří dimenzí formální klasifikace: objektivní a subjektivní, obecné a specifické, univerzální a relativní. Úkolem již už zmíněných kritérií je vědecký zájem

---

⁵⁵ PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, 44 s.

⁵⁶ KOPECKÝ, Ladislav. *Public relations: dějiny – teorie – praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 158 s.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

axiologických předpokladů chování. K uvedeným dimenzím náleží následující kritéria hodnot.⁵⁹

- *Kdo je nositelem hodnoty* – je ovlivněno společensky, kulturně a historicky. Rozděluje hodnoty na individuální, skupinové a univerzální.
- *Původ hodnoty* – rozděluje hodnoty dle vzniku a dále je rozlišuje na individuální (jsou pouze subjektivní) a institucionální (jde o hodnoty jako obecné normy či pravidla chování závazné pro všechny členy skupiny).
- *Vztah k přirozenosti člověka a hodnoty* – zde se projevuje humanistický přístup a posuzují se hodnoty příslušné vlastnosti přirozené lidskosti, zatímco někteří autoři se shodují, že i zvířata mohou být nositelem hodnot.
- *Role hodnoty* – do tohoto kritéria patří instrumentální a terminální hodnoty.
- *Pozice v hierarchii* – charakteristickou hierarchii představuje Maslowa pyramida potřeb.
- *Stupeň obecnosti* – hodnoty mohou být pouze specifickými preferencemi. Pokud je obsah hodnot žádoucí či nikoliv, ztotožní se hodnoty s nejjednoduššími impulzivními mechanismy chování. Z celkového pohledu pak stanovují všechna jednání a činnosti člověka.
- *Podstata hodnoty* – má dvě strany, očekávané, tj. normativní standardy chování a dále hodnoty, které vedou k naplnění bytí.
- *Funkce lidských hodnot* – přizpůsobují se v nových podmínkách, mají funkci adaptující hodnoty, hodnoty ochranné (ego obrana), poznávací (kognitivní potřeba) a hodnoty sebeaktualizující (hodnoty růstu).
- *Obsah hodnoty* – je kritérium rozdělující hodnoty na normativní a preferenční.
- *Oblast směřování hodnoty* – výsledkem kritéria jsou kategorie morální, estetické a náboženské.

---

⁵⁹ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 275 s.

- *Intenzita projevu hodnoty* – rozděluje hodnoty na implicitní a explicitní, manifestní a latentní, aktuální a potenciální.
- *Stupeň vědomosti* – je kritériem hodnoty vědomé či nevědomé. Pokud jsou hodnoty vědomé nad nevědomými, dokazuje to fakt, že se jedná o zdravou osobnost člověka.
- *Stupeň zakotvenosti* – rozlišuje hodnotu povrchovou nebo deklarovanou.
- *Umístění hodnoty* – je obdobné jako v kritériu 1 a 2, jenž rozlišuje subjektivní a objektivní hodnoty.
- *Stupeň vzdálenosti hodnoty od osoby* – toto kritérium dělí hodnoty na abstraktní (vzdálené cíle) a konkrétní (citové vztahy k blízkým osobám).
- *Modalita účinku* - rozlišuje hodnoty na pozitivní a negativní, progresivní a regresivní, potenciální a aktuální.
- *Časová dimenze* – jak už napověděl název, je možné dělit hodnoty na minulé, současné a budoucí. V minulých hodnotách je ukryta zkušenost, současná hodnota klade důraz na aktuální zájmy, postoje a motivy, budoucí pak na ideály a cíle.
- *Způsob přístupu ke skutečnosti* – ontologické, teologické a nomologické vlastnosti jevů.
- *Deduktivní versus induktivní přístup* – u deduktivního přístupu jsou hodnoty dispozicemi, které musí být měřitelné a pozorovatelné. Vytvářením si úsudku vznikají induktivní názory.
- *Způsob operacionalizace hodnot* – kritérium rozlišuje funkce a dané pozice hodnot v procesu výzkumu.
- *Velikost hodnot* – rozlišuje hodnoty podle předem stanovené míry nebo stupnice.

- *Intenzita hodnot* – je důležitá u určování výše hodnot a nepostradatelná u empirického zdůvodnění konceptu uspořádání hodnot.⁶⁰

1.5.4 *Hodnotová orientace*

Hodnotová orientace objasňuje jednání a chování lidí. Z tohoto důvodu je chápána jako jeden z nejvýznamnějších vztahů lidí ke společnosti a přírodnímu prostředí. Jedná se o soubor hodnot obsahující zevnitřně hodnoty a zároveň směr, ke kterému by jednotlivec měl své hodnotové zaměření směřovat.⁶¹

Působnost, zaměřenost, tendence a zacílení jsou důležitá kritéria vymezující orientaci hodnot. S tím souvisí i vznik a vývoj, který se vytváří užíváním hodnot v čase. Každý člověk si z jedné části utváří svoji hodnotovou orientaci na základě vlastních zkušeností, prožitků a vlastností osobnosti, z druhé části se na ní podílejí vytvořené hodnoty jednotlivců či sociálních skupin, se kterými přichází do styku.⁶²

Hodnotovou orientaci ovlivňují další činitelé:

- *hodnotová orientace nejbližšího okolí;*
- *hodnotová orientace jiných osob (vzory populární osobnosti, vliv masmédií, apod.);*
- *system hodnot uznávaných a preferovaných společností.*⁶³

---

⁶⁰ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 276 - 281 s.

⁶¹ PAVLAS, Ivan. *Člověk a drogové závislosti*. 1. vyd. Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2001, 95 s.

⁶² PRUDKÝ, Libor. *Hodnoty lidí v České společnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, 244 s.

⁶³ DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie duševního stylu*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 124 – 125 s.

1.6 Trendy mladé generace v oblasti rodinného soužití

V České republice v oblasti rodinného chování došlo v posledních desetiletích k podstatným změnám. Pád komunismu odkryl celou řadu nových možností a příležitostí, což zapříčinilo nárůst rozmanitých rodinných drah mladých lidí.⁶⁴

Tabulka č. 2: Základní charakteristiky tradiční, moderní, a postmoderní rodiny

	Tradiční	Moderní	Postmoderní
Struktura	široká, vícegenerační	nukleární, manželská	variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	ekonomický, sociální, kulturní	sociální, kulturní
Legitimizace	sex, děti	děti	Nelegitimizuje
Role	komplementární, hierarchizované	segregované, komplementární	Individualizované
Funkce	univerzální	pečovatelské, statusotvorné, citové	Citové
Autorita	otec	otec – matka, funkčně segregované	individualizovaná, slabá
Reprezentace diskursu	náboženská, církevní	občanská	Masmediální
Mezigenerační přenos	patrilineární, autoritativní	demokratický, smíšený	Slabý

Zdroj: Možný Ivo. *Rodina a společnost*.⁶⁵

V 50. až 80. letech 20. století došlo k zrání moderního věku. Poslední dekáda minulého století až po současnost je vnímána jako úplně nová epocha, jenž mění celý charakter rodiny. Tradiční rodina dříve podporovala stabilitu celé společnosti.

⁶⁴ CHALOUBKOVÁ, Jana. *Typy rodinných drah mladých*. In: *Socioweb.cz* [online]. 2010 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=336&lst=108>

⁶⁵ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost: Povaha změn rodiny od tradiční až k postmoderní společnosti*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 120 – 125 s.

Na základě této skutečnosti výběr partnera spočíval především na rodičích, kteří určovali, kdo je vhodný z hlediska majetku tak, aby byl zachován či zvýšen určitý status rodiny. Postupem času jejich vliv oslaboval a to i díky dvěma světovým válkám, hospodářskou krizí a v neposlední řadě i nástupem komunismu. Rodina byla chápána jako ochrana reprodukčního procesu, jejímž hlavním smyslem byla výchova dětí a těch se v těchto letech rodilo opravdu mnoho. V polovině dvacátého století se začala masivně objevovat antikoncepce, snižovala se porodnost, a tak rodina ztratila monopol na plození dětí. Změna nastala i na trhu práce, kdy od konce padesátých let ženy opouštěly domácnost a začaly si budovat profesní kariéru. Tato transformace se silně dotýkala sociální struktury soudobé společnosti a vyvolávala další změny, které vymezují rodinu postmoderní (Tabulka č. 2, s. 32).⁶⁶

1.6.1 Manželství

Občanský zákoník definuje manželství podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník jako „*Trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“⁶⁷

Vágnerová⁶⁸ vymezuje manželství takto:

- *Sociálně – manželství představuje dyádu, malou sociální skupinu, která spojuje dvě dosud cizí rodiny novým vztahem příbuzenství.*
- *Psychologicky – oba partneři definují svou příslušnost k tomuto vztahu, v němž získali určité role a zvolili si nějaký životní styl. Pro jejich vztah je typický způsob komunikace, uznávání určitých norem, hodnot i strategií řešení konfliktů.*

---

⁶⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 120 – 125 s.

⁶⁷ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁶⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří: Manželství*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 89 s.

- *Fyzicky – manželství má vymezen určitý prostor a čas, manželé spolu sdílejí společné teritorium domova a zatím nespecifikovaný časový úsek společného života.*“

V 50. letech se v České republice zformoval stabilní model sňatků. U obyvatelstva se sňatečnost pohybovala mezi 95-97%. Průměrný věk při vstupu do manželství se pohyboval okolo 20 let. V současné společnosti překročil hranici „Kristových let“, tedy věk, kdy větší část žen v minulém století pomalu končily s rozením dětí. Uspíšené sňatky byly často podmíněné neplánovaným těhotenstvím, které bylo nepřímo podporované chybějící osvětou a téměř neexistující antikoncepcí. Až polovina žen v 70. a 80. letech byla při vstupu do manželství těhotná. Konec 80. let se nesl ve znamení klesající porodnosti a zvyšování podílu svobodných jedinců ve středním věku. Posledních deset let 20. století se začaly měnit životní podmínky rodin a domácností. Jednou ze změn byla i klesající sňatečnost u mladých lidí téměř na polovinu. Sňatky do 20 let, jak u mužů, tak i u žen, takřka vymizely.⁶⁹

Za trend dnešní společnosti se považuje odkládání manželství, a s tím souvisí i odkládání založení rodiny. Z tohoto důvodu jsou brzké sňatky předem odsouzené k rozpadu. V předešlých letech bylo manželství symbolem dospělosti, ale současná mladá generace po manželství netouží. Jedním z důvodů je obava z povinností a zodpovědnosti, které mohou pro někoho znamenat jisté omezení a ztrátu výhod.⁷⁰

Podle Hártla a Hártlové⁷¹ existuje několik druhů manželství:

- *Manželství monogamní* – svazek mezi jedním mužem a jednou ženou.
- *Manželství na zkoušku* – dříve nebylo akceptováno, dnes jde o běžné předmanželské i sexuální soužití ve společné domácnosti, jehož základní myšlenkou je lepší poznání, které může předpovědět, jak se budou vyvíjet pozdější manželské vztahy.

---

⁶⁹ FIALOVÁ, Ludmila. *K některým rysům demografického vývoje v České republice v závěru 20. Století*. In: *Genderonline.cz* [online]. 2005 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/06e8fbb7ec049465990a9d9633d9392b466f8261_k-nekterym-rysum-demogtafickeho-vyvoje-v-cr-v-zaveru-20-stoleti.pdf

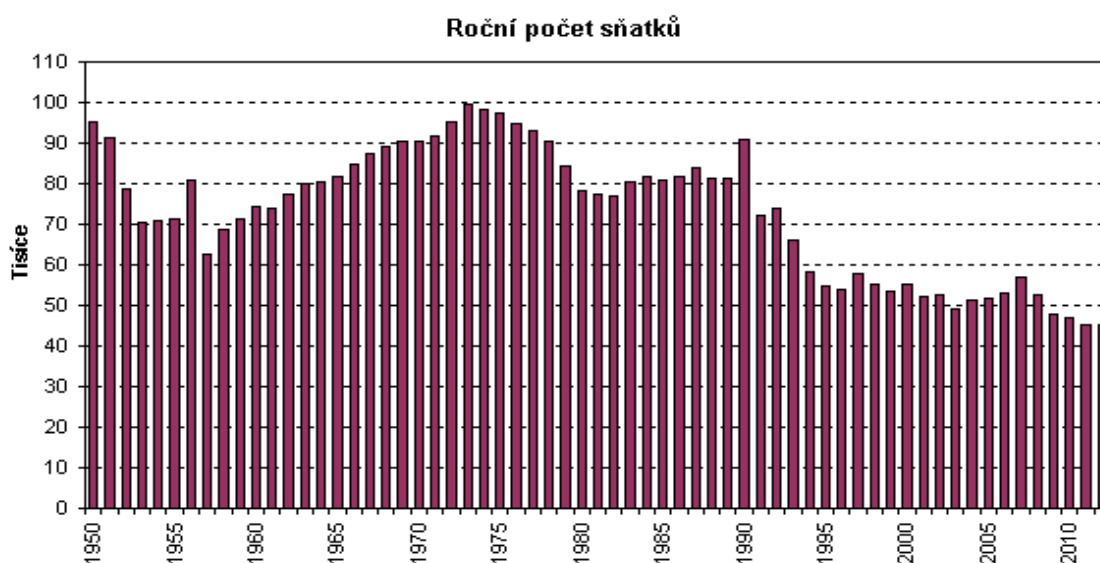
⁷⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*: 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 89 s.

⁷¹ HÁRTL Pavel a Helena HÁRTL OVÁ. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010, 194 s.

- *Manželství nenaplněné* – jde o takové manželství, které není naplněné sexuálním stykem.
- *Manželství neplodné* – takto nazvané manželství vzniká po 2 letech nechráněného pohlavního styku, kdy partnerka neotěhotní.
- *Manželství nezralé* – uzavřené osobami nezletilými, nedospělými, které jsou sociálně a emocionálně nezralé. Mnohdy uzavírané kvůli těhotenství partnerky.

Pokles sňatků se vyskytl v období 2. světové války. Česká republika postupně zaznamenávala pozvolný nárůst. V letech 1973 – 1977 stouply počty uzavřených manželství až na hranici 100 tisíc, poté byla tendence sestupná. Vyšší počet sňatků byl ještě v roce 1990, kdy lehce přesáhl 90 tisíc. Počátkem 21. století počty uzavřených sňatků nadále klesají a to až pod hranici 50 tisíc. Nepatrné zvýšení je zaznamenáno až v roce 2012, kdy bylo uzavřeno 45 206 manželství (Graf č. 2).⁷²

Graf č. 2: Roční počet sňatků

Zdroj: Český statistický úřad: Sňatečnost⁷³

⁷² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Sňatečnost [online]. 2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

⁷³ Tamtéž.

1.6.2 Rozvod

Z historického kontextu bylo manželství považováno za posvátnou instituci, a proto bylo skoro nemožné se rozvést. Rozvody byly povoleny jen ve výjimečných situacích. Příčinu hledejme v křesťanství ve větě „Co Bůh spojil, člověk nerozdělí.“ Pokud ale manželství došlo do fáze rozvodu, definovala se jako „rozvod od stolu a od lože“, v tomto případě nebylo možné, aby se aktéři znovu provdali či založili novou rodinu. Řešením byla žádost o rozlučku, která vykazovala podobné právní důsledky jako rozvod a účastníci se mohli znovu provdat/oženit.⁷⁴

V současné době je rozvod definován podle právního aspektu, který ho vymezuje jako jeden ze způsobů jak ukončit manželství, čímž zároveň zanikají osobní práva a povinnosti manželů.⁷⁵

Ze sociologického hlediska se rozpad manželství vymezuje v rámci teorie modernity a transformace intimity. Nestabilita manželství se považuje za nedílnou součást moderní společnosti. Partnerské soužití je podmíněno společenskými a sociálními faktory, mezi které patří kultura, tradice či legislativa. A proto mladé lidi při hledání partnera doprovází vědomí, že i je samotné může rozvod postihnout.⁷⁶

Možný⁷⁷ určil predikátory rozvodovosti:

- *Socioekonomický status* – na základě zaměstnanosti žen začala stoupat i rozvodovost, podmíněná především příjmem ženy. V případě, že žena dosahuje stejného či vyššího příjmu než její manžel, stává se manželství zranitelnější a zvyšuje se pravděpodobnost rozvodu. Ze socioekonomického hlediska má vliv na míru rozvodovosti vzdělání. Ženy s vyšším než základním vzdělání mají značnou účast na rozvodech,

---

⁷⁴ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 207 – 209 s.

⁷⁵ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷⁶ VOHLÍDALOVÁ, Marta a Hana MAŘÍKOVÁ. *Rozpady kohabitací, rozvody manželství: Jiné a/nebo stejné sociální fenomény?* In: *Genderonline.cz* [online]. 2011 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/c7021d6bbacbbd16b8636d881d0f4d215611f37d_rozpady-kohabitaci-rozvody-manzelstvi.pdf

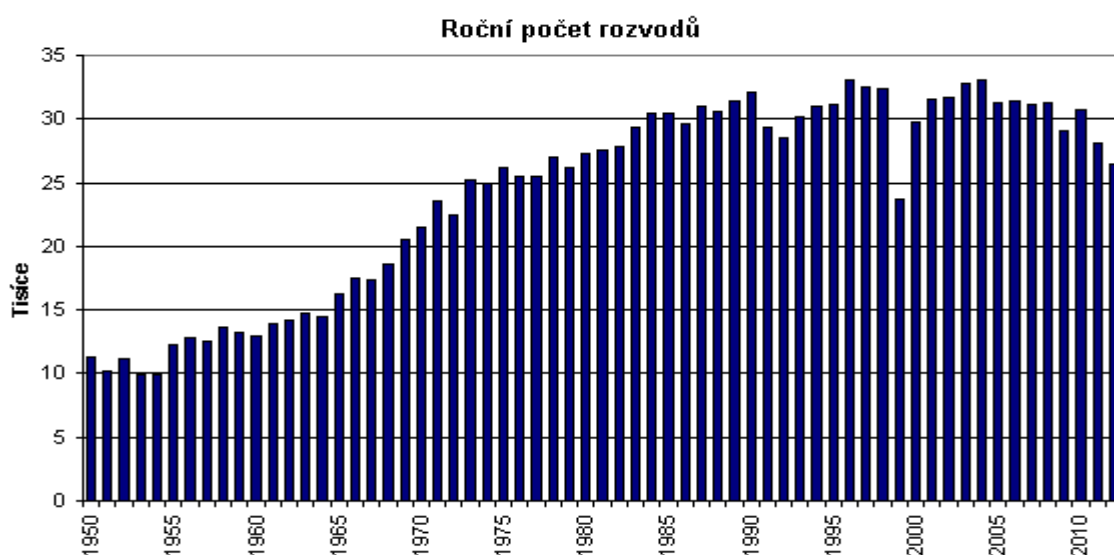
⁷⁷ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 221 – 227 s.

než muži se stejnou úrovní vzdělání. Naopak je tomu u mužů se základním vzděláním, ti se rozvádějí častěji.

- *Věk vstupu do manželství* – manželství, které je uzavřeno do 20 let, je považováno za velmi vlivný predikátor rozvodu. Takto mladí lidé jsou osobnostně a mentálně nevyzrálí, a proto jejich očekávání jsou jiná, než je realita. Často bývají z ekonomických důvodů závislí na svých rodičích, což neprospívá vzájemné adaptaci.
- *Etnicita a rasa* – vliv rasy a etnických rozdílů sehrává v soužití manželů velmi významnou roli. S touto problematikou jsou spojeny další skutečnosti – rasová diskriminace, nižší socioekonomický status a zvyšující se fertilita.
- *Děti* – pokud jsou v manželství děti, mají takovéto svazky větší pravděpodobnost stability, než bezdětná manželství, která se snadněji rozvádějí. Manželství se třemi a více dětmi mají nejmenší rozvodovost, příčinu můžeme hledat např. ve věřících rodinách.
- *Doba trvání manželství* – kritickým rokem pro rozvodovost je třetí, pátý a dvanáctý rok po uzavření sňatku. Pokud manželství vydrží i po dvanácti letech, lze předpokládat jeho pevnost i nadále.
- *Město vs. venkov* – podle statistik je míra rozvodovosti na venkově mnohem nižší než ve městech.
- *Náboženství* – má vliv na pevnost manželství, věřící a nábožensky homogenní lidé se rozvádějí méně. Nejstabilnější sňatky se uzavírají mezi ortodoxními Židy.
- *Dědičnost rozvodovosti* – děti z rozvedených rodin mají větší pravděpodobnost, že se ve svém životě setkají s vlastním rozvodem. Dále je to podmíněné pohlavím a věkem dítěte v době rozvodu rodičů.
- *Pořadí manželství* – opakovaná manželství jsou méně stabilní a častěji v nich dochází k rozvodům, než je tomu u prvních manželství.

Jak vidíme v grafu č. 3, rozvodovost od roku 1950 výrazně stoupla, v posledních letech se stále drží na nejvyšších příčkách, i když s nepatrným poklesem. Podle statistik jsou příčiny rozvodů nejčastěji obecně uváděné jako „rozdílnost povah, názorů a zájmů“, která je největší příčinou rozvodů v roce 2012. Konkrétnější příčiny jsou např. neuvážený sňatek, nevěra, alkoholismus, nezáměr o rodinu, odsouzení za trestný čin, zdravotní důvody a v neposlední řadě sexuální neshody. Právě nevěra je jednou z hlavních příčin rozpadu manželství, na druhém místě je alkoholismus.⁷⁸

Graf č. 3: Roční počet rozvodů

Zdroj: Český statistický úřad: Rozvodovost.⁷⁹

⁷⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Rozvodovost [online]. 2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

⁷⁹ Tamtéž.

1.6.3 Nesezdané soužití

Soužití bez svatby, faktické manželství, partnerské soužití či žití na psí knížku nebo někdy též nazývané jako kohabitanace, bývá v literatuře mnohdy označované právě ono nesezdané soužití. Jedno z vymezení takového stavu je definováno jako společné hospodaření a bydlení, bez uzavření sňatku.⁸⁰

Od 90. let 20. století dochází v české společnosti ke změnám demografického chování. Tento sociální jev je spojen s poklesem sňatečnosti, s vysokou mírou rozvodovosti, a na druhé straně i s oddalováním vstupu do manželství. Nesezdané soužití se stalo běžnou formou akceptovanou širokou společností.⁸¹

Rozech nesezdaných svazků a nárůst podílu dětí, které se narodily mimo manželství, má dva důvody. Prvním z nich je změna hodnot a rostoucí individualismus ve společnosti a druhý je spjat se změnami ekonomických podmínek a zvyšující se nejistotou na pracovním trhu. Následkem těchto skutečností mladí lidé odkládají dlouhodobější závazky a upřednostňují tak volnější vztah, tedy nesezdané soužití.⁸²

Manželství bylo dříve synonymem pro počátek společného života. Dnes je vnímáno jako nadstandard, jenž je často nestálý. Sami účastníci se rozhodují o vlastním osudu – rozvodu či rozchodu. Je to dáno hodnotovým systémem dnešní mladé generace, která prosazuje autonomii na úkor hodnot symbolizujících dědictví. Projevem této skutečnosti je oddalování a odmítání uzavření manželství. Soužití na hromádce je v mnoha směrech atraktivnější, protože v první řadě nabízí svobodu, která se vyznačuje větším individualismem, než je tomu v manželství.⁸³

---

⁸⁰ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 143 s.

⁸¹ CHALOUPKOVÁ, Jana. *Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů*. In: *Sreview.soc.cas* [online]. 2006 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/662faba09afbab130d7452e72004b5709000cea1_612_08Chaloupkova20.pdf

⁸² VÍTEČKOVÁ, Miluše a Jana KLÍMOVÁ-CHALOUPKOVÁ. *Destandardizace rodinných drah: rodičovství v nesezdaném soužití jako alternativa i cesta k manželství*. In: *Časopis-zsf.jcu.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://casopis-zsf.jcu.cz/kontakt/clanky/1~2014/1117-destandardizace-rodinnych-drah-rodicovstvi-v-nesezdanem-souzitii-jako-alternativa-i-cesta-k-manzelstvi>

⁸³ SINGLY, Francois. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 128 s.

Fialová⁸⁴ ve své knize uvádí čtyři úhly pohledu na manželství a svobodu:

- *idealisté* – jde o skupinu lidí, kteří vstupují do manželství dobrovolně a nemyslí si, že by je sňatek mohl nějak omezit;
- *individualisté* – nahlíží na svazek jako na omezení a podřizování, a proto manželství nechtějí uzavírat;
- *realisté* – vstupují do manželství i s vědomím, že tento svazek může přinést jistá omezení;
- čtvrtou skupinu tvoří jedinci, kteří mají jiné důvody, proč neuzavřít manželství, i přestože si nemyslí, že by sňatek omezoval jejich svobodu.

Možný⁸⁵ ve své knize určil základní charakteristiku tradiční, moderní a postmoderní rodiny, kde je zjevný posun od tradičního uspořádání až k transformaci postmoderní rodiny. Soudobou společnost postihují zásadní změny zahrnující sociální struktury a individuální životy.

Faktické soužití je širokou společností chápáno jako manželství na zkoušku, opomíjí tak skutečnost, že v řadě aspektů se přibližuje spíše ke svobodnému stavu. Mladí lidé, kteří takto žijí, jsou podobní svobodným jedincům a to z hlediska ekonomického statusu či z hlediska reprodukčních plánů. Zajímavostí je, že nesezdaná soužití mají výrazně nižší stabilitu oproti manželství.⁸⁶

Podněty, které vedou k nesezdanému soužití, jsou podle Giddense⁸⁷ ve většině případů neplánované, pozvolna vyplývající ze situace ve vztahu. Některé páry mají v úmyslu vstoupit do instituce manželství, ale záleží na tom, jak se tyto vztahy budou vyvíjet a jak dopadnou, což není možné nikdy předurčit.

S rozšiřováním nesezdaného soužití souvisí i skutečnost, že ženy jsou stále více méně závislé na mužích. Dále spatřuje důvod i v opatrném hledání budoucího partnera. Jde o přirozený vývoj reagující na kulturní a ekonomické okolnosti současné doby,

---

⁸⁴ FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000, 163 s.

⁸⁵ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 207 – 243 s.

⁸⁶ CHALOUPKOVÁ, Jana. *Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů*. In: *Sreview.soc.cas* [online]. 2006 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/662faba09afbab130d7452e72004b5709000cea1_612_08Chaloupkova20.pdf

⁸⁷ GIDDENS, Anthony. *Proměny intimity: Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, 215 s.

proto nesezdané páry jsou považovány za logické vyústění životních etap, které se týkají doby zhruba deseti let mezi zahájením sexuálního života a sňatkem.⁸⁸

V České republice bylo v roce 2011 evidováno 234 346 faktických manželství. Oproti předchozím rokům je zde patrný nárůst z 5,4 % na 8,8 %. Osoby žijící v kohabitacích se liší podle velikosti místa bydliště, ale i regionálně. Největší zastoupení neúplných rodin je tudíž možné spatřovat ve velkých městech nad 100 tisíc obyvatel. Dále je zajímavé zmínit i fakt, že většina partnerských soužití byla tvořena svobodnými partnery (42,1 %). Druhé místo pak tvořily svazky oboustranně rozvedených nebo ovdovělých partnerů (28,8 %), z toho největší podíl kohabitujiících je mezi rozvedenými a první místo zaujímají muži před ženami. Jak dále ukazuje statistika, podle věkové struktury největší podíl na faktickém soužití tvoří ženy ve věku 25 – 29 let a muži ve věku 30 – 34 let. Od těchto zmíněných věkových intervalů se podíl partnerského soužití postupně snižuje.⁸⁹

Podstatný vliv na volbu partnerského soužití mají především hodnoty, postoje, předešlé zkušenosti, životní styl, ale i osobní situace jedinců. Mezi konkrétní důvody patří:

- *vliv okolností* – nejedná se o výběr životního stylu, příčinou je působení mnoha činitelů;
- *manželství je formalita* – někteří lidé mají pocit, že jde pouze o papír, který je pro mnohé nepodstatný;
- *obava ze změny* – je příznačná pro mladé páry, které nemají zkušenosti s manželstvím;
- *finanční výhody* – účelově nesezdané soužití;
- *situační bariéry uspořádání svatby* – jedná se o finanční náročnost svatby.⁹⁰

---

⁸⁸ RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 165 - 166 s.

⁸⁹ KOHOUTOVÁ, Iva. *Nesezdané soužití: hlavně ve velkých městech*. In: *Czso.cz* [online]. 2013. [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/A50041548C>

⁹⁰ VÍTEČKOVÁ, Miluše. *Proč se nevezali, když spolu mají dítě?* In: *Socioweb.cz* [online]. 2010. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=368&lst=107>

Rabušic⁹¹ ve své knize uvádí čtyři základní podoby soužití:

- *soužití porozvodové* – nastává u lidí, kteří jsou po rozvodu a do budoucna nechtějí nebo nemají v plánu uzavřít nový sňatek;
- *soužití snoubenecké* – soužití dvou lidí, kteří jsou zasnoubeni a plánují vstoupit do svazku manželského;
- *soužití dočasné* – vzniká u lidí, kteří mají partnera/partnerku, ale ještě nemají potřebu nebo nechtějí v blízké době vstoupit do manželství, dočasné soužití může nastat i po rozvodu, takové vztahy mohou skončit rozchodem, ale i manželstvím;
- *soužití místo manželství* – jak už vyplývá z názvu, jde o soužití lidí, kteří nechtějí z jakéhokoliv důvodu uzavřít sňatek.

1.6.4 *Bezdětné manželství/partnerství*

Pojem bezdětnost se definuje jako stav absence rodičovství. Zahrnuje skupinu lidí, mužů i žen s odlišnými životními podmínkami a identitami. Bezdětnost má mnoho forem. Můžeme ji rozlišovat jako dočasnou a trvalou, nebo bezdětnost dobrovolnou, která je považována za vlastní volbu jedince, či bezdětnost nedobrovolnou, která je zapříčiněna nejrůznějšími faktory.⁹²

K rozšíření bezdětných páru/jednotlivců došlo v České republice v poslední dekádě 20. století, která je provázena politickými změnami. Problematika bezdětnosti a pokles plodnosti je ovlivněna různorodými skutečnostmi působících před rokem 1989:

- *nedostatečné rozšíření kvalitní hormonální antikoncepce, absence sexuální výchovy a regulace plodnosti spoléháním se na potraty;*

---

⁹¹ RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 185 s.

⁹² HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. 1. aktualiz. vyd. Praha: SLON, 2010, 15 s.

- *nedostatečná motivace k dosažení vyššího vzdělání z důvodu omezených možností studia, platové nivelizace a omezených možností seberealizace na trhu práce;*
- *kromě omezení studijních a pracovních příležitostí byly omezeny i volnočasové aktivity (zejména cestování);*
- *nízký podíl vysokoškolské populace;*
- *percepce rodiny jako jediného místa seberealizace nebo únik před státní mocí;*
- *pronatalitní opatření, která zvýhodňovala mladé sezdané heterosexuální páry s dětmi (novomanželské půjčky, bytová politika).⁹³*

Jeden z důvodů pro rozhodnutí nemít děti je zejména izolace, která nastává po porodu, kdy žena odchází ze společnosti a stává se matkou na plný úvazek. Takto izolované prostředí má často vliv i na chování ženy, kdy se její témata rozhovorů omezují jen na narozeného potomka (přebalování, jaké dudlíky, kojení, apod.), a proto je tato představa pro mnoho žen odpuzující. Závažnějším důvodem může být obava z narození dítěte s postižením, která je spjata s obavou z opuštění partnerem, náročnou výchovou a v neposlední řadě i finančním zatížením.⁹⁴

Na bezdětnost se v současné společnosti stále nahlíží jako na „jinakost“, neboť mít děti se považuje za „normální“. Existují páry a jsou to především ženy, které se netají tím, že ke svému životu děti nepotřebují. Netikají jim tzv. „biologické hodiny“ a tento pocit mají už od dětství. Přednější je jim kariéra, pohodlí a volný životní styl bez starostí o malé ratolesti. Partneři tak mají více času sami na sebe, své záliby, přátele a rodinu.⁹⁵

V dobách našich babiček se zakládaly rodiny, jakmile jedinci dosáhli dospělosti, ale to už je dávno pryč. Dnešní uspěchaný život toto nepodporuje. Porodit dítě ve dvaceti letech přináší spíše nevýhody, např. sociální nejistotu v schopnosti zajistit

---

⁹³ HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti: Bezdětnost koncem 20. století*. 1. aktualiz. vyd. Praha: SLON, 2010, 24 s.

⁹⁴ ŘEPKOVÁ, Katarína. *Manželství (partnerství) bez dítěte*. In: *Trustframe.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.trustframe.cz/clanek-manzelstvi-partnerstvi-bez-ditete-4-365>

⁹⁵ Tamtéž.

domov, určitou stigmatizaci mezi vrstevníky a především diskreditaci v oblasti zařazení na trhu práce. Oddalování mateřství je pro dnešní mladou generaci charakteristickým znakem, z biologického pohledu je to ale velmi rizikové, neboť někteří se tak nedobrovolně zařadí do kategorie nedobrovolné bezdětnosti. Klimakterium, které dříve začínalo kolem 52. roku, dnes ženy mají už ve 48 letech. U velkého množství žen se vyskytují známky menopauzy už ve věku 35 let, což může zavinit jejich následnou neplodnost.⁹⁶

Ovlivňující faktory porodnosti dle Farkové⁹⁷:

- *Demografické faktory* – čím vyšší je věk ženy při početí prvního potomka, tím se zákonitě snižuje pokles porodnosti. Na počet dalších narozených dětí v rodině má vliv socioekonomický a psychologický faktor. Pokles porodnosti se začal v evropských státech vyskytovat už od sedmdesátých let 20. století.
- *Populační klima* – má vliv na počet dětí v rodinách. Pokud se role ženy zaměřuje více na tržní princip, tedy na výkon a produkci na trhu, selhává její role v oblasti reprodukce.
- *Vzdělání ženy* – je prokázáno, že ženy, které mají vysokoškolské vzdělání, jsou často bezdětné či mají méně dětí než ostatní skupiny žen. Delší doba studia zkracuje biologický interval plodnosti. Výchovu dětí při zaměstnání je často obtížné synchronizovat, proto jsou někdy děti překážkou v budování kariéry.
- *Tradiční role* – v tomto bodu dochází ke konfliktu mezi rolí ženy v rodině a ženy na pracovním trhu.
- *Ekonomické faktory* – s rozrůstajícím se potomstvem může nastat i pokles životní úrovně celé rodiny. Ekonomické rozdíly jsou patrné mezi rodinami a bezdětnými páry.

---

⁹⁶ MÁŠLOVÁ, Helena. *Máslová: Luxusem bude mít všechny děti s jednou ženou*. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/maslova-budoucnost-je-mit-vsechny-deti-s-jednou-zenou/r~19ff368e846c11e4a10c0025900fea04/>

⁹⁷ FARKOVÁ, Marie. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 136 s.

- *Kulturní faktory* – ovlivňují postoje, hodnoty, normy, náboženství ale i výchovu.

Bezdětnost, ostatně jako vše kolem nás, má své pozitivní i negativní stránky. Výhody dobrovolné bezdětnosti lze spatřovat v budování profesní kariéry, zvyšováním si sociálního statusu, neboť mateřství je spojeno s finanční zátěží pro rodinu.⁹⁸

Hašková⁹⁹ vidí nevýhodu dobrovolné bezdětnosti hlavně v názoru majoritní společnosti, pro kterou je nepochopitelné nemít děti a považuje takovýto počín za nenormální. K nátlaku dochází i ze strany rodičů oněch dobrovolně bezdětných párů, kteří argumentují tím, že se touží stát prarodiči a často poukazují na fakt, že je dobré mít potomka i z důvodu zajištění péče potřebné ve stáří.

1.6.5 *Osamělý rodič*

Zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.) v § 350 popisuje osamělé takto: „*Osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou nebo partnerem.*“¹⁰⁰ Osamělé rodičovství můžeme považovat za další trend současné doby, pod kterým se ukrývá vysoká generová zkušenost. Rodiny, které jsou vedené pouze jedním rodičem, představují téměř 20 % všech rodin.¹⁰¹

Role osamělého rodiče není ve většině případů závislá na svobodné volbě člověka, ale je to role, která se získává. Je nejen náročná, ale pojí se i s většími riziky a mnohdy je subjektivně nepřilíš uspokojivá. Po rozpadu partnerství či rozvodu manželství dochází ke změně rodičovského chování. Narůstá stres, který je úzce spjatý s nižší tolerancí, jenž vede k většímu trestání. Takový rodič vyžaduje bezproblémové dítě,

⁹⁸ RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 165 s.

⁹⁹ HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. 1. aktual. vyd. Praha: SLON, 2010, 79 s.

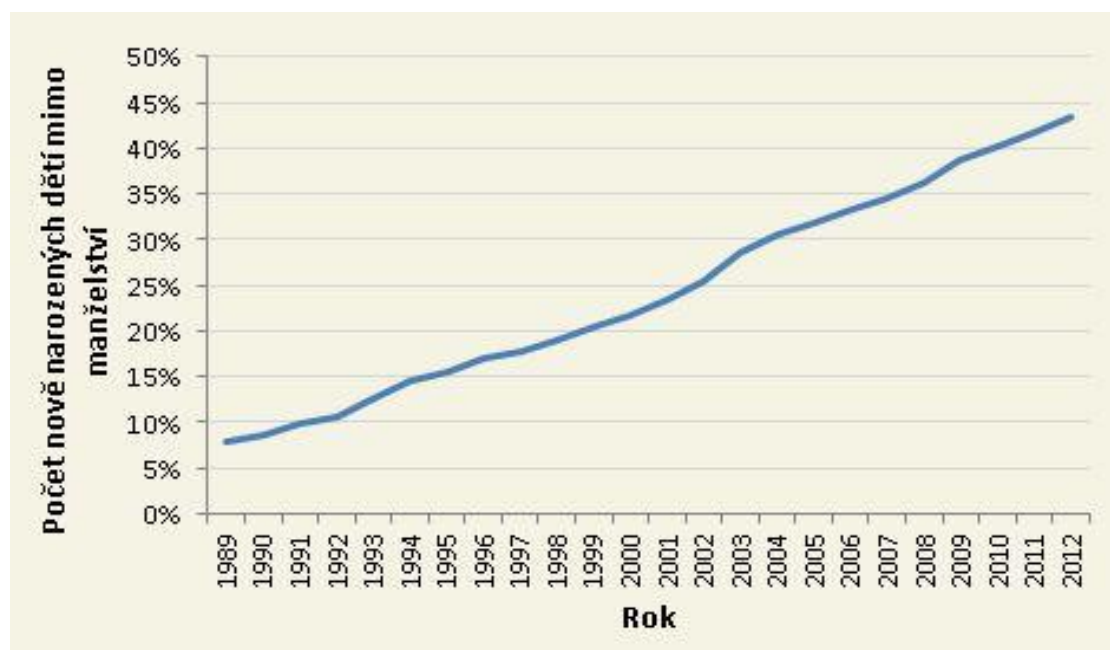
¹⁰⁰ ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262#cast1>

¹⁰¹ DOUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*. In: *Sreview.soc.cas.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

ale v mnoha případech nemá dostatek sil pro jeho prevenci. Ve svém chování vůči dětem musí zahrnout jak znaky mateřské tak i otcovské, aby mohl zastat univerzálnější roli.¹⁰²

Současný demografický vývoj poukazuje na vzrůstající počet rodičů samoživitelů. Z 90 % je tvořen právě ženami, tedy matkami samoživitelkami. Příčinu hledejme ve vysoké míře rozvodovosti, která má od 80. let 20. století stoupající tendenci, ale také ve skutečnosti, že matky jsou primárními pečovatelkami o děti, které se narodí v manželství. Další faktor ovlivňující osamělé rodičovství bývá spjat s rostoucím počtem narozených dětí mimo manželství, tzv. mimomanželská plodnost, která má stejně tak jako rozvodovost vysoký nárůst (Graf č. 4).¹⁰³

Graf č. 4: Mimomanželská plodnost

Zdroj: Český statistický úřad: *Mimomanželská plodnost*.¹⁰⁴

¹⁰² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2: Dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 461 s.

¹⁰³ DOUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*. In: *Sreview.soc.cas.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

¹⁰⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mimomanželská plodnost*. In: *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2013-ajtghnb5q2>

Se samoživitelkami je úzce spojena i problematika chudoby. Jedná se o jednu z nejhroženějších skupin populace, které hrozí sociální vyloučení a to nejen matkám, ale i dětem z těchto jednočlenných rodin. Dřívější sociální systémy byly založeny na předpokladu, že muž byl hlavou rodiny a garantoval finanční zabezpečení. Sociální podpora sloužila jako ochrana v případě neschopnosti muže pracovat – z důvodu nemoci, smrti či stáří. Zlom nastal v polovině 20. století, kdy se sociální systémy musely adaptovat na vývoj soukromého života – zvyšující se rozvodovost, nárůst nově narozených dětí mimo manželství a v neposlední řadě i na změnu tradičního modelu otce živitele a matky pečovatelky.¹⁰⁵

Matky samoživitelky jsou skupinou, která je velmi homogenizována. Na základě určitých životních situací, charakteristik a okolností se diferencují zkušenosti osamělých samoživitelek. Existují tři zásadní situace, po kterých vzniká status osamělého rodičovství.¹⁰⁶

- *Samoživitelství jako důsledek rozvodu či rozpadu partnerství* – v České republice docházelo počátkem 80. let k svěřování dětí po rozvodu především matkám. Tento fakt byl spojen s úbytkem financí po odchodu jednoho z rodičů z domácnosti. Na druhé straně vznikla vyživovací povinnost, která byla ve většině případů nedostačující a nedokázala vykompenzovat výpadek platu druhého rodiče. Sjednotit práci a soukromé záležitosti bylo obtížné, neboť chyběl jeden z pečovatelů.

Matkami samoživitelkami se většinou stávají ženy ve věku 25 – 46 let.

- *Mimomanželská plodnost* – významná příčina pro získání statusu matky samoživitelky. Je důležité zmínit, že ne všechna mimomanželská plodnost je vždy spojena s osamělým mateřstvím, ale až polovina narozených dětí se rodí ženě, která žije sama.

---

¹⁰⁵ DOUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*. In: *Sreview.soc.cas.cz* [online]. 2009 [2014-11-04]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

¹⁰⁶ HASMANOVÁ-MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. In: *Genderstudies.cz* [online]. 2011 [2014-11-04]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

- *Ovdovění* – je jedním ze způsobů jak se stát osamělým rodičem, ale jedná se pouze o zanedbatelné množství oproti výše zmiňovaným skutečnostem.¹⁰⁷

Nelze opomenout i zbývající část osamělých rodičů, která je tvořena muži (otci). Jejich situace je do jisté míry odlišná od matek samoživitelek. Jedná se zejména o jejich postavení na trhu práce, výše jejich příjmů.¹⁰⁸ Otec jako osamělý rodič bývá přibližně v poměru 9:1.¹⁰⁹

Podle Českého statistického úřadu¹¹⁰ žije 81 % osamělých matek s dětmi, z čehož 44 % tvoří děti, které jsou nezaopatřené. Osamělý rodič otec žije v domácnosti se závislými a nezávislými dětmi pouze v 19 % případů (Tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: Složení hospodařících domácností rok 2011

Hospodařící domácnosti celkem	4 375 122
1 úplná rodina	2 097 031
manželské páry (vč. registrovaných partnerství)	1 858 629
faktická manželství (vč. faktických partnerství)	238 402
1 neúplná rodina	570 836
v čele muž	107 084
v čele žena	463 752

Zdroj: Škrabal, Josef. Jaké je složení domácností v ČR?¹¹¹

¹⁰⁷ HASMANOVÁ-MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. In: *Genderstudies.cz* [online]. 2011 [2014-11-04]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

¹⁰⁸ DOUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*. In: *Sreview.soc.cas.cz* [online]. 2009 [2014-11-04]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

¹⁰⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2: Dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, s. 162.

¹¹⁰ ŠKRABAL, Josef. *Jaké je složení domácností v ČR?* In: *Czso.cz* [online]. 2013. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr/\\$File/csu_tk_domacnosti_prezentace.pdf](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr/$File/csu_tk_domacnosti_prezentace.pdf)

¹¹¹ Tamtéž.

1.7 Jiné alternativní formy soužití

1.7.1 *Singles*

Podle psychologického slovníku vznikl pojem singles z anglického slova jednotný, svobodný. Tito jedinci se svobodně rozhodli žít osaměle, ale s pravidelným sexuálním stykem. Jejich filozofie spočívá ve výhodách svobodného života bez jakýchkoliv závazků spojených s partnerstvím/manželstvím. Na druhé straně jsou podle psychoanalytických interpretací považováni za jedince zahleděné do sebe, kteří nechtějí být odpovědní za partnera či za rodinu.¹¹²

Jandourek¹¹³ definuje singles jako jedince, kterým vyhovuje život o samotě, a proto nechtějí vstupovat do manželství. Výhodou a zároveň motivací je pro ně čas, který mohou věnovat své kariéře, vlastním koníčkům a zálibám, a v neposlední řadě i možnost mít více sexuálních partnerů.

V literatuře se začíná vyčleňovat úplně nová životní fáze, která dostala označení pozdní mladost, mladá dospělost či post-adolescence. Popisuje dnešní mladé lidi ve věku dvaceti až třiceti let, u kterých schází definiční charakteristiky, a proto souvisí se stádiem dospělosti. Vyznačují se absencí partnerského vztahu, manželství či založení vlastní rodiny. V České republice se tento trend začal objevovat až v 90. letech, tedy o dvacet až třicet let později, než tomu bylo v západních státech.¹¹⁴

Můžeme si povšimnout, jaký prostor v mediálním světě zabírají postavy z amerických televizních seriálů (*Sex ve městě*, *Ally McBealová*, *Přátelé*) představující humorný způsob života, které v češtině označujeme za singles. Jedná se o fenomén

---

¹¹² HÁRTL, Pavel a Helena HÁRTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010, 533 s.

¹¹³ JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 119 s.

¹¹⁴ TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. In: *sreview.soc.cas.cz* [online]. 2006. [2015-02-04]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/695>

současné společnosti, který poukazuje na podstatné změny týkající se zejména oblasti intimních vztahů.¹¹⁵

Vznik singles je úzce spojený se 70. léty, kdy se transformovala situace na sňatkovém trhu. Zvyšoval se věk žen při vstupu do manželství a začala klesat porodnost, což mělo významný vliv na pokles počtu uzavřených manželství.¹¹⁶ S touto změnou utváření společnosti souvisí i nárůst singles. Jak už bylo v této práci zmíněno, dříve bylo zvykem, že děti dospívají přibližně kolem dvacátého roku, ale v současné době tomu tak není. Dnešní mladá generace je zvyklá být závislá na rodičích. Prioritu před založením rodiny má dokončení studia a uplatnění na trhu práce. Právě tato skutečnost poznamenává i jejich partnerské vztahy, které tak mohou být nestálé a mnohdy dochází k rozchodu. Není zcela jednoduché vymanit se z takového životního stylu provizorních vztahů a to i po dokončení studia či dosažení profesní a ekonomické samostatnosti.¹¹⁷

Na vzniku sigles má jistě zásluhu i rozrůstající se feminismus. Ženy jsou méně závislé na příjmu partnera a jeho sociálním statusu. Na základě svých příjmů a participace na trhu práce se staly soběstačné a to směřuje k faktu, že s výběrem svého partnera/manžela nespěchají. Krajní feminismus považuje manželství jako nástroj, který zotročuje ženy a jeho záměr vede k jejich zničení.¹¹⁸

Jako existuje celá řada definic, tak i typologie singles má mnoho kategorií. Steinem¹¹⁹ rozdělil singles do čtyř skupin:

- *dobrovolné dočasné* – jedná se o jedince, kteří jsou prozatím svobodní a to z vlastní vůle, ale do budoucna by chtěli uzavřít manželství;
- *dobrovolné trvalé* – do této skupiny patří lidé, kteří jsou z vlastní vůle svobodní a do budoucna neplánují a ani nechtějí vstoupit do manželství;

---

¹¹⁵ TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. In: *sreview.soc.cas.cz* [online]. 2006. [2015-02-04]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/695>

¹¹⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. upr. vyd. Praha: SLON, 2008, 201 s.

¹¹⁷ LÁBUSOVÁ, Eva. *Singles, proč žijí sami?* In: *Evalabusova.cz* [online]. 2009. [2015-02-04]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/singles_proc.php

¹¹⁸ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. upr. vyd. Praha: SLON, 2008, 201 - 202 s.

¹¹⁹ STEIN, Peter. *Single Life Unmarried Adults in Social Context*. In: MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ. *Modernizace a česká rodina*. 1. vyd. Brno: Barristers & Principal, 2003, 248 s.

- *nedobrovolně dočasní* – zde se řadí osoby, které partnera/partnerku chtějí a intenzivně hledají, ale nedaří se jim žádný vztah navázat;
- *nedobrovolně trvalí* – tedy osoby, které hledají a chtějí mít partnera/partnerku, ale z nějakého důvodu se jim to nedaří.

Výhodami solitérního života jsou svoboda, volnost a nezávislost. Lidé takto žijící mají větší prostor pro vlastní cíle a především pro kariéru. Singles disponují volností a nemusí se v domácnosti omezovat. Také vzniká větší prostor pro seberealizaci a ujasnění svých priorit. Nevýhody a možná rizika jsou spatřovány v návyku na vlastní svobodný život, který může vést k oddalování manželství a založení rodiny až po sociální izolaci.¹²⁰

1.7.2 *Mingle*

Mingle vzniklo ze dvou anglických slov „married, but single“, což v překladu znamená vdaná/ženatý ale svobodná/svobodný.¹²¹ Pojem mingle není jednoduché vymezit, neboť se jedná o úplně nový fenomén. Neexistuje jednotná definice, a proto na něj můžeme nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Jedná se o páry, které nesdílejí stejnou domácnost. Každý z nich má své bydlení a v něm může žít i s jinými lidmi. Oni sami se definují jako pár, a tak je vnímá i jejich okolí. Tato definice je totožná pro heterosexuální a homosexuální páry.¹²²

Pro společnost existuje tradiční vzorec cesty do manželství, který má tři etapy. První fáze je považována za období poznávání, kdy vzniká láska mezi dvěma jedinci. Následuje období námluv, kdy spolu dva lidé chodí a ve třetí fázi dochází k sňatku. Až poté je povolen pravidelný pohlavní styk, který vede k početí dětí. Rozšiřující se formy alternativního soužití tento systém postupně utlačují, popřípadě dokonce

---

¹²⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2: Dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 105 – 106 s.

¹²¹ ŠMOLKA, Petr. *Jak přežít mateřskou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 112 s.

¹²² OČADLÍKOVÁ, Eva. *Láska na dvou adresách: Oddělené soužití v sociologických výzkumech*. In: *Socstudia.fss.muni.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>

zaměňují pořadí či zde dochází k vynechání některých fází uspořádání. Takové páry jsou charakteristické pro postmoderní dobu.¹²³

Podobně jako u výše zmíněných forem soužití je mingle ovlivněn především demografickým vývojem a emancipací žen, které mají v dnešní době možnost se vzdělávat a participovat na pracovním trhu. Jsou ekonomicky soběstačné a tradiční model muže jako živitele se postupně posouvá do ústraní. Tato transformace je zásadní z pohledu alternativní podoby vztahu, proto se ve světové literatuře můžeme setkat s názvem „Living apart together“ (LAT), jenž je doslovně přeložen jako „žití spolu, ale odděleně.“ U nás se takový vztah nazývá oddělené soužití vyznačující se partnerskými dvojicemi, které nesdílejí společnou domácnost.¹²⁴

Oddělené soužití má dvě podoby: charakter dobrovolný - jedná se o dlouhodobé intimní vztahy, které jsou založeny na dvou domácnostech. Charakter nedobrovolný – toto uspořádání je chápáno jako prozatímní řešení. Páry, které se takto rozhodli žít, mívají jiné důvody a postoje a za jiných okolností by spolu sdílely domácnost.¹²⁵

V České republice je takové rodinné uspořádání druhým nejčastějším jevem, se značným výskytem u mladých lidí, tedy v životní fázi pozdní adolescence, která se vyznačuje prodlužováním fáze mládí s absencí znaků charakteristických pro fázi dospělosti.¹²⁶ Příčinu hledejme v bytové tísní, jež vzniká v období, kdy partneři nemají dostatečné finanční prostředky na společný byt. Často se také vyskytuje v neúplných rodinách, ve kterých žije matka s dcerou, ty pak mají partnera, se kterým nesdílí společnou domácnost.¹²⁷

Mladí dospělí postrádají zkušenosti s bydlením s partnerem či s vážným vztahem vůbec. Mají potřebu mít prostor sami pro sebe. Orientaci směřují na své studium, nebo na rozvoj svých pracovních schopností a dovedností. Tato skutečnost se neslučuje s rodinným životem a z tohoto důvodu může dojít k oddělenému soužití. Příkladem

---

¹²³ RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 165 s.

¹²⁴ OČADLÍKOVÁ, Eva. *Láska na dvou adresách*. In: *Socstudia.fss.muni.cz* [online]. 2009. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. In: *sreview.soc.cas.cz* [online]. 2006. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/695>

¹²⁷ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 117 s.

může být upřednostnění kariéry a odstěhování se za lepší nabídkou práce v jiné lokalitě.¹²⁸

Podle Tomáška¹²⁹ lze tento koncept chápat jako individualizační habitus ovlivňující obě pohlaví, v němž dochází k oslabení schopnosti partnerského soužití a též je i oslabená adaptace k jinému člověku. Důsledkem je úpadek tradičních hodnot - muži odkládají založení rodiny a ženy mají obavy z mateřství a převzetí role matky - pečovatelky.

LAT pro manželské páry žijící odděleně může působit jako záchrana manželství před rozlukou či hrozícím rozvodem. Odstěhování se od sebe může pomoci vyřešit vzniklé problémy a zachránit tak manželství.¹³⁰

1.7.3 Soužití homosexuálních párů

Homosexualita se sice může jevit jako fenomén dnešní společnosti, ale tento jev existuje už od nepaměti. Pochází z řeckého slova *homós* (stejný) a latinského *sexus* (pohlaví), tedy stejnopohlavnost.¹³¹

V různých historických obdobích a kulturách byla homosexualita společensky netolerovaná. Ve Starém zákoně se pohlavní styk mezi muži běžně trestal smrtí a to nejčastěji ukamenováním. I v českých zemích tomu nebylo v minulosti jinak. Ve srovnání s dostupnými prameny ze světové historie byli naši předchůdci o této problematice neinformovaní, s předsudky a jistým odstupem. V naší historii bychom určitě našli mnoho zástupců homosexuálů v řadách šlechticů, umělců či politiků. Ve 20. století byla homosexualita zařazena do Mezinárodní klasifikace nemocí jako sexuální deviace s poruchou orientace. Až v roce 1973 došlo k jejímu vyřazení a to

---

¹²⁸ OČADLÍKOVÁ, Eva. *Láska na dvou adresách*. [online]. 2009. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>

¹²⁹ TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. In: *sreview.soc.cas.cz* [online]. 2006. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/695>

¹³⁰ OČADLÍKOVÁ, Eva. *Láska na dvou adresách*. In: *Socstudia.fss.muni.cz* [online]. 2009. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>

¹³¹ PONDĚLÍČKOVÁ-MÁŠLOVÁ, Jaroslava a Jan RABOCH. *O sexualitě a partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Galén, 2005, 196 s.

na základě podložených skutečností Americkou psychiatrickou společností. Odmítavý postoj k tomuto jevu přetrvává dodnes a to především v křesťanství. Je veřejně známým faktem, že homosexuální orientace je variantou lidské sexuality a je záležitostí vrozenou a nelze se jí „naučit“ či „vyléčit“.¹³²

S homosexuálním soužitím je úzce spojena problematika gay a lesbických rodin. Společnost více akceptuje faktické partnerství, rodinu s jedním rodičem nebo modely rozvedených rodin, ve kterých se během života dětí vystřídá hned několik rodičů, než rodinu tvořenou homosexuálními páry s dětmi. Z tohoto důvodu je zde zcela jasně vymezena hranice, která podtrhuje povinnou heterosexuální, do které rodina tvořená dvěma lidmi stejného pohlaví nespadá.¹³³

Existují organizace, které usilují o rovnost a uplatnění rodičovských kompetencí pro homosexuální muže a ženy. Odpůrci homosexuality často disponují argumenty, které jsou zakotveny v tradičních konzervativních názorech. Jedním vyvratitelným tvrzením je to, zda jsou homosexuálové duševně zdraví či nikoliv.¹³⁴

1.7.3.1 Registrované partnerství

Registrované partnerství je institut významný pro soužití párů stejného pohlaví, jenž je umožněn i heterosexuálním dvojicím. Takový krok je důležitý pro osoby žijící ve společné domácnosti, které chtějí uplatňovat práva a výhody, tak jak to mají manželské páry. Jedná se o formální soužití dvou osob, jimž vznikají za zákonem stanovených podmínek stejná práva a povinnosti jako v instituci manželství.¹³⁵

V roce 1995 zavrhl Vláda ČR svým usnesením předložit návrh poslanecké sněmovně, který měl legalizovat soužití gayů a lesbiček. Až šestý pokus v roce 2006 se

---

¹³² WEISS, Petr. *Homosexualita*. In: *Plánování rodiny.cz*. [online]. 2013. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/clanky/homosexualita>

¹³³ MOŽNÝ, IVO. *Sociologie rodiny*. 2. uprav. vyd. Praha: SLON, 2002, 250 s.

¹³⁴ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina a Eva POLÁŠKOVÁ. *Gay a lesbické rodiny*. In: *Cmps.ecn.cz* [online]. 2013. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/nedbalkova.pdf>

¹³⁵ BEŇOVÁ, Kateřina. GOGA, Slavomír a kolektiv. *Analýza situace lesbické gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s.

setkal s úspěchem a od 1. července téhož roku se mohou osoby stejného pohlaví žijící jako pár zaregistrovat u příslušného úřadu v zemi svého trvalého bydliště.¹³⁶

Podle zákona č. 115/2006 Sb. je registrované partnerství definováno jako: „*Trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví.*“¹³⁷ Vzniká na základě vyjádření vůle dvou lidí, kteří mají stejné pohlaví a prohlásí svůj souhlas. Někdy se můžeme setkat i s názvem občanské či civilní partnerství.

Ne ve všech zemích EU je registrované partnerství povoleno. Zde je výčet několika z nich: Bulharsko, Kypr, Estonsko, Řecko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Malta, Polsko, Rumunsko a Slovensko.¹³⁸

Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 byla v ČR poprvé zařazena otázka na registrované partnerství. Vzhledem k citlivosti a stigmatizaci této problematiky jsou tímto data ze sčítání zřejmě zasažena, a proto se dá předpokládat, že takového druhu soužití bude u nás ve skutečnosti více. Podle výsledků sčítání v České republice existuje 632 domácností, které jsou tvořeny registrovanými partnery a 4 056 domácností jsou tvořeny partnery ve faktickém partnerství. Potřebu svůj partnerský vztah institucionalizovat mají zejména muži. To dokazuje i procentní zastoupení ve statistikách, které činí 73 % mužů, kteří uzavřeli registrované partnerství. Zastoupení faktického partnerství už je o něco méně a to 54 %. Častý výskyt byl zjištěn ve velkých městech nad 50 tisíc obyvatel. Největší zastoupení faktického partnerství mají osoby do 29 let a v registrovaném partnerství dominuje věk mezi 30 – 39 lety (Graf č. 5, s. 56).¹³⁹

V registrovaném partnerství nemají účastníci přiznaná všechna práva, přestože se jedná o analogii manželství. Není možné adoptovat děti a podstoupit umělé oplodnění.

---

¹³⁶ HROMADA, Jiří. *Registrované partnerství* In: *Gay.iniciativa.cz* [online]. 2007. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

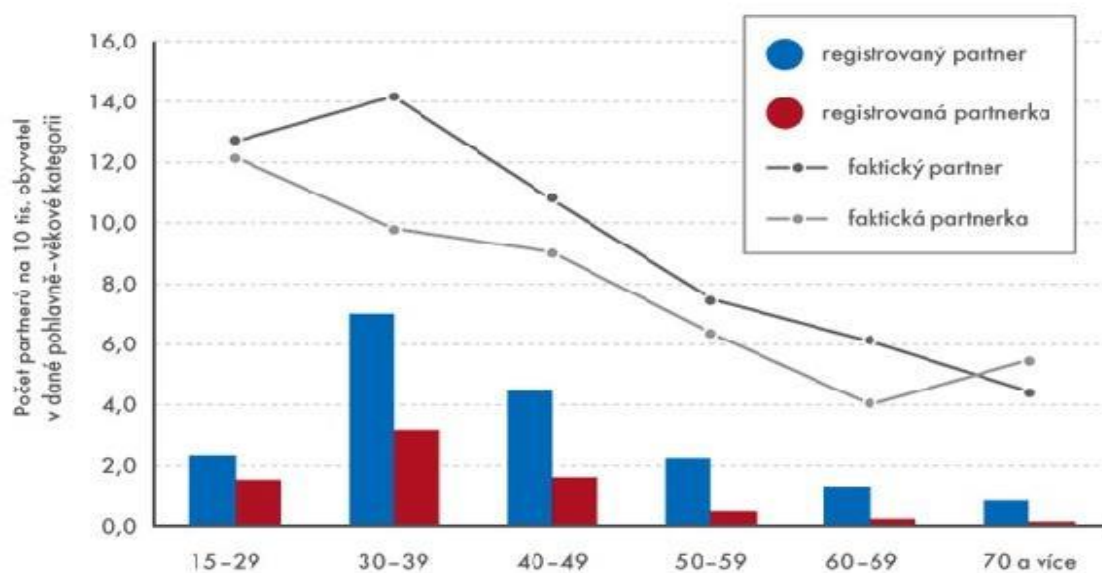
¹³⁷ ČESKO. Zákon č. 115/2006 Sb. ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115#cast1>

¹³⁸EUROPA: *Registrovaná partnerství* [online]. 2015. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm

¹³⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Analýza: Partnerské svazky osob stejného pohlaví v ČR a v Evropě* [online]. 2013. [cit. 2015-3-7]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/\\$FILE/csav102413opr.pdf](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/$FILE/csav102413opr.pdf)

Na druhé straně nejsou opomenuta obvyklá rovná práva a povinnosti, jako jsou daňové úlevy a právo dědit.¹⁴⁰

Graf č. 5: Osoby v trvajícím registrovaném partnerství a faktickém partnerství

Zdroj: Český statistický úřad: *Analýza: Partnerské svazky osob stejného pohlaví v ČR a v Evropě*¹⁴¹

¹⁴⁰ BEŇOVÁ, Kateřina. GOGA, Slavomír a kolektiv. *Analýza situace lesbické gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s.

¹⁴¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Analýza: Partnerské svazky osob stejného pohlaví v ČR a v Evropě* [online]. 2013. [cit. 2015-3-7]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/\\$FILE/csav102413opr.pdf](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/$FILE/csav102413opr.pdf)

2 Empirická část

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zmapovat, jak občané 65 a více let hodnotí mladou generaci.

2.1.1 *Výzkumné otázky*

Byly stanoveny tři hlavní výzkumné otázky:

1. Hodnotí osoby nad 65 let mladou generaci negativně?
2. Které projevy mladé generace jsou nejčastějším zdrojem kritiky seniorů?
3. Jak vnímají občané nad 65 let soužití nesezdaných heterosexuálních párů a homosexuálních párů v registrovaném partnerství?

3 Metodika

3.1.1 *Metodický postup*

V teoretické části diplomové práce byly použity metody analýzy a syntézy dat z uvedené literatury, která vycházela z tištěných knih, periodik a elektronických zdrojů věnující se problematice mladé generace a jejich způsobu soužití.

Pro účely diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum, metody dotazování a techniky polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní výzkum je proces, ve kterém hledáme porozumění určitému sociálnímu nebo celkově lidskému problému prostřednictvím různých forem metodologického zkoumání, které umožňují zachytit výpovědi respondentů v jejich přirozené podobě z předem určených výzkumných otázek. Lze podotknout, že velkou výhodou kvalitativního výzkumu je získání popisu daného problému do hloubky a poskytnutí podrobnějších informací.¹⁴²

3.1.2 *Kritéria výběru komunikačních partnerů (kvóty)*

Hlavním předpokladem pro použití metody záměrného kvótního výběru je znát a charakterizovat kritéria, podle kterých bude výběr komunikačních partnerů uskutečněn.¹⁴³

Stanoviska kvótního výběru byla stanovena takto:

- věk nad 65 let;
- osoby žijící na Českobudějovicku;
- ochota anonymně se zapojit do výzkumu.

Pro účely výzkumu v rámci této diplomové práce byly stanoveny kvóty pro výzkumný soubor č. 1 – senioři ve věku nad 65 let z města a kvóty pro výzkumný soubor č. 2 – senioři ve věku nad 65 let z vesnice.

---

¹⁴² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 166 s.

¹⁴³ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 199 s.

Všichni komunikační partneři souhlasili s nahráváním celého rozhovoru na diktafon. Kvůli zachování anonymity respondentů byla záměrně použita jiná křestní jména. Získaný záznam z rozhovorů byl použit pro účely této diplomové práce.

3.1.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo 14 seniorů ve věku nad 65 let na Českobudějovicku. Byla použita metoda záměrného výběru, která je velice rozšířená v kvalitativním výzkumu a je charakteristická tím, že výzkumník vyhledává komunikační partnery účelově s cílem výzkumu podle jejich vlastností, povolání či stavu. Vzhledem k tématu diplomové práce a okruhu respondentů z řad seniorů ve věku nad 65 let se nejvíce hodila metoda stratifikovaného záměrného výběru, který vychází z předpokladu, že základní výzkumný soubor lze rozdělit do několika vrstev, ze kterých následně vybíráme zástupce.¹⁴⁴

3.1.4 Charakteristika výzkumného nástroje

Pro potřeby diplomové práce byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu - metoda dotazování a byla použita technika polostrukturovaného interview.

Polostrukturovaný (semistrukturovaný) rozhovor je nejrozšířenější podobou metody interview. Technická příprava je mnohem náročnější, neboť si vytváříme určité schéma, které je pro výzkumníka závazné. Tazatel si musí před rozhovorem utvořit schéma obsahující okruhy otázek, na které se bude ptát. Během rozhovoru se pořadí témat a otázek ze schématu mohou střídat a být doplňovány o témata či otázky tak, aby výzkumník mohl problém co nejlépe uchopit. Jedná se o tzv. jádro rozhovoru, což obsahuje minimum témat a otázek, jejichž účelem je probrat a splnit hlavní a dílčí cíle.¹⁴⁵

---

¹⁴⁴ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 182 s.

¹⁴⁵ Tamtéž.

Zvukový záznam zachycuje obsahovou stránku rozhovoru, ale také kvalitu řeči, délku pomlky, sílu hlasu. Další výhodou, obzvláště pro výzkumníka, který si nemusí zaznamenávat poznámky, je, že se může plně věnovat rozhovoru a zapojit i další metodu pozorování. Záznam je zcela autentický a nestranný. Vše je tak, jak se opravdu odehrálo. Pro tazatele je zvukový záznam hovoru nesmírnou pomocí a podporou.¹⁴⁶

Pro rozhovory s občany nad 65 a více let byla vytvořena tabulka s jádrem rozhovoru, tedy s minimem témat a otázek, které budou probírány během rozhovoru.

Rozhovory pro vlastní výzkum této diplomové práce probíhaly v přirozeném prostředí u seniorů nad 65 let. Rozhovoru se zúčastnilo celkem 14 komunikačních partnerů. Rozhovory probíhaly individuálně a byly nahrávány na diktafon. Všichni komunikační partneři byli předem seznámeni s průběhem rozhovoru a podepsali informovaný souhlas, který je přiložen v příloze (Příloha č. 1). Komunikační partneři s nahráváním souhlasili. Jediná jejich podmínka byla, aby zůstali v anonymitě. Získaná nahrávka bude použita pouze pro potřeby této diplomové práce.

3.1.5 Předvýzkum

Předvýzkum je testující nástroj, který je prováděn na malém vzorku vybrané cílové populace. Zjišťuje srozumitelnost a jednoznačnost otázek. Předvýzkum by měl být nedílnou součástí každé výzkumné akce.¹⁴⁷

Před samotným rozhovorem byl s jedním komunikačním partnerem nad 65 let proveden předvýzkum. Ten byl zařazen z důvodu ověření srozumitelnosti otázek, jejich vhodnosti a adekvátnosti, k případné opravě a doplnění a v neposlední řadě ke zjištění časové náročnosti rozhovoru.

---

¹⁴⁶ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 123 s.

¹⁴⁷ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 156 s.

3.1.6 Způsob zpracování dat

Rozhovory jsou zpracovány formou případových studií. Tento způsob zpracování dat se zaměřuje na detailní popis a také rozbor jednoho či několika případů. Základní charakteristika spočívá ve sběru velkého množství dat.¹⁴⁸ Případové studie jsou rozděleny podle výzkumných souborů a následně kódovány. Tabulka s minimem témat a otázek je zařazena v příloze (Příloha č. 2).

Rozhovory s výzkumným souborem č. 1 a č. 2, byly sestaveny podle okruhů jednotlivých otázek. Rozhovory byly nahrány a následně doslovně přepsány.

3.1.7 Časový harmonogram výzkumu

Časový harmonogram byl rozdělen do čtyř fází. První etapa trvala od listopadu 2014 do února 2015. V tomto období probíhala rešerše odborné literatury a vznikala teoretická část diplomové práce, která byla dokončena koncem února 2015. Na základě stanoveného cíle a výzkumných otázek pro praktickou část byl vytvořen scénář rozhovoru s minimem témat a otázek. Ve druhé fázi začátkem března 2015 proběhl předvýzkum, který byl zařazen kvůli zjištění časové náročnosti rozhovoru a též k ověření, zda jsou otázky srozumitelné. Po zjištění nedostatků v předvýzkumu byla část otázek upravena a doplněna. Ve třetí fázi výzkumu, který probíhal od poloviny až do konce března 2015, se uskutečnil výzkum v terénu na Českobudějovicku. V poslední fázi, tzn. duben až květen 2015, byla zpracována a interpretována získaná data z rozhovorů (Tabulka č. 4, s. 62).

---

¹⁴⁸ HENDEL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 103 s.

Tabulka č. 4: Časový harmonogram výzkumu

	Období realizace	Činnosti
1. Fáze	Listopad 2014 – únor 2015	Rešerše odborné literatury, sepsání teoretické části práce
	Únor 2015	Vytvořen scénář rozhovoru
2. Fáze	Březen 2015	Realizace předvýzkumu, upravení a doplnění otázek k rozhovoru
3. Fáze	Březen 2015	Vlastní výzkum
4. Fáze	Duben – květen 2015	Interpretace a zpracování získaných dat, závěrečná úprava práce

Vlastní zdroj

4 Výsledky

V této části diplomové práce jsou uvedena data, která byla získána kvalitativním výzkumem, technikou polostrukturovaného rozhovoru se seniory nad 65 let na Českobudějovicku.

Otázky pro rozhovor byly předem připravené a pro vyhodnocení byly rozděleny do tematických okruhů. Výsledky jsou zpracovány formou případových studií, které jsou rozděleny na seniory ve věku nad 65 let z města a seniory ve věku nad 65 let z vesnice. Z těchto důvodů jsem vytvořila okruhy otázek zaměřené na: identifikační údaje, hodnocení mladé generace, odlišnosti mladé a staré generace, četnost kontaktů a vztahů s mladou generací, nesezdané soužití, homosexuální soužití.

Přepsané rozhovory jsem analyzovala, kódovala témata a hledala mezi nimi jednotlivé souvislosti. Jména komunikačních partnerů/rek jsou smyšlená a přímé citace jsou ponechány autentické, bez jazykové korekce.

4.1 Interpretace výsledků výzkumného souboru č. 1 – město

Tabulka č. 5: Charakteristika výzkumného souboru č. 1 – město

	Věk	Rodinný stav	Počet dětí/ vnoučat	Vzdělání	Věřící
Anna	68 let	rozvedená	3/8	vyučená	ne
Antónie	69 let	rozvedená	2/4	vyučená	ne
Vašek	69 let	ženatý	1/2	SŠ	ne
Renata	67 let	vdaná	2/4	ZŠ	ano
Božena	71let	vdaná	2/3	ZŠ	ano
Milan	74let	ženatý	2/3	vyučený	ne
Ludmila	72 let	vdova	0/0	ZŠ	ne

Vlastní výzkum

Komunikační partnerka Anna

1) Identifikační otázky

Anna je 68letá rozvedená paní žijící ve městě. Má tři děti a osm vnoučat. Není věřící. Vyučila se kadeřnicí a v tomto oboru také pracovala.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Podle jejího názoru to bývalo lepší, než je to teď. Mladou generaci vnímá jako sebevědomější a takovou, která dokáže jít za svým cílem. To považuje za jejich kladnou stránku. Mezi výtky řadí kriminalitu: „*Dneska, aby se člověk bál vyjít ven.*“, také neúctu ke starším lidem ve smyslu pozdravu.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Anna si myslí, že mladým lidem chybí empatie, která se projevuje bezohledností vůči staré generaci. Za vznik odlišností může doba, výchova v rodině a sdělovací prostředky: „*Mladí tráví hodiny u počítačů a televize.*“ Také lenost je další projev rozdílnosti. Mladá v této době by být nechtěla: „*Mladí to mají teď kon těžký.*“ Důvodem je chybějící jistota.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

S mladými lidmi přichází do styku celkem často: „*Potkávám je v parku, na zastávce.*“ Ve společném soužití nežije a myslí si, že je to tak dobře: „*Přece jenom starý a mladý člověk má na věci jiné názor.*“ Vztahy v rodině považuje za kladné: „*Rodina za mnou občas jezdí.*“ Setkává se s nimi nejen na rodinných oslavách. I ona se setkala v minulém roce s výtržnictvím, kdy jí neznámí vandalové posprejovali garáž: „*Policie nic nevypátrala, já bych je hnala.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Anna žije ve faktickém soužití už dvacet let. Společné děti s partnerem nemají. Vzpomíná na své mládí: „*Kdo se nevezal do dvaceti, tak to bylo divný. Většinou se museli brát.*“ Dnes s takovým soužitím Anna nemá problém: „*Každýho je to věc, jak žije.*“ Opačný názor má na svobodné mladé páry s dětmi: „*To se mi nelíbí, hlavně vůči dětem.*“ Její syn už 15 let v takovém svazku žije, ona sama by byla ráda, kdyby se jednou vzali, když už mají i děti.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

„*Je to prostě orientace.*“, ale jinak s tím Anna nemá problém. Kdysi znala jednu paní: „*V té době se to jen tak šušovalo.*“ Po čase se dozvěděla, že je to pravda. Osobně zná dva páry a jeden z nich uzavřel registrované partnerství: „*Tohle mi přijde divné, moc tomu nerozumím.*“ Z pohledu přiznání práva adopce dítěte má negativní názor: „*Spíš ne, zase z pohledu těch dětí.*“ Jako důvod uvádí, že děti jsou zlé a mohly by se jim za dva otce či matky posmívat.

Komunikační partnerka Antonie

1) Identifikační otázky

Antonie je rozvedená 69letá paní, která žije sama. Je ateistka. S bývalým manželem má dvě děti – dceru a syna, má čtyři vnoučata. Vyučila se švadlenou a v tomto oboru i pracovala.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Komunikační partnerka si myslí, že dnešní mládež je mnohem horší, ale: „*Nemůžu taky házet všechny do jednoho pytle.*“ Neshledává na nich nic pozitivního. Vrací se v myšlenkách zpět do svého mládí a uvádí, že byli slušnější. Vždy staršího pouštěli sednout a ctili je. Nelíbí se jí, že nepracují, hodně kouří a užívají drogy. Nejvíce kritizuje vládu a její způsob vládnutí: „*Učí je nedělat a žít na podporách.*“ Přiznává, že když byla mladší, měla pobírat dávky, ale ze studu si nikdy o ně nezažádala.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Ráda by si ubrala roky života, ale být mladá v této době by nechtěla. Měla by obavy si najít a udržet práci: „*To je velká nejistota.*“ Rozdíly u dnešních mladých lidí jsou nejvíce ve slušném chování. Myslí si, že se mají dobře a žijí bez jakýchkoliv starostí. Doma nemají povinnosti, tak jako měli oni: „*My když jsme přišli ze školy, bylo moře práce.*“ Také jsou méně společenští. Příčinu hledá v médiích: „*Ale to dělá asi ta televize.*“ a ve výchově v rodinách.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Antonie žije sama v malém bytě 1+1, kde by ani nemohla žít společně s dětmi: „*Ted' mám svůj klid, společný bydlení není podle mě dobře.*“ Rodina ji navštěvuje často a má s nimi dobré vztahy, až na svoji snachu, se kterou si občas vymění názor. S cizími mladými lidmi se setkává méně. Jen tehdy, když jde na nákup. Do konfrontace s mládeží se dostala kvůli popelnici, kterou záměrně povalili na zem. Z okna na ně zavolala, aby ji postavili: „*Už bych to víckrát neudělala, protože hned na mě zakřičeli, zalez ty stará krávo.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Na nesezdané soužití má jednoznačný názor. Chybu vidí na straně mužů. Myslí si, že se vyhýbají zodpovědnosti a takový život je pro ně snadnější. Pokud spolu žijí bez dětí: *„Je to jejich věc.“* V opačném případě se jí takový život nelíbí: *„Když mají děti, pak je problém se jménem pro dítě.“* Z její rodiny ve faktickém soužití začala žít pouze vnučka, ale ta se v budoucnu chce vdát. Když byla mladá, tak o takovém soužití nikdy nepřemýšlela, protože tak nikdo nežil. Myslí si, že ani rodiče by jí to nedovolili.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Pokud se chovají slušně, nemá s nimi Antonie problém: *„Vím, že za to nemůžou.“* Poprvé se setkala s homosexuální orientací ve svých 35 letech, ale jako mladší si na nikoho nevzpomíná. Teď se s nimi střetává skoro každý den, protože na jejím patře bydlí homosexuální mužský pár: *„Už od začátku mi bylo jasné, že je teplej.“* S registrovaným partnerstvím souhlasí: *„Když spolu žijí, tak ať se vezmou.“* Stejný názor má i na adopci dětí.: *„Kolikrát se mají v té normální rodině ty děti špatně.“*

Komunikační partner Václav

1) Identifikační otázky

Václav je ženatý muž z města. Je mu 69 let. Má jednu dceru a dva vnuky. Není věřící. Vystudoval střední školu s maturitou a pracoval jako truhlář.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

„No, tak to je jedna hrůza.“ Tak vidí dnešní mladé lidi. Za jeho let byli kluci taky zlobiví: *„Ale jak to pozoruju, tak těch slušně vychovanejších, oblečenejších je takových 10 % a zbylých 90 % je hrozných.“* Pociťuje absolutní aroganci vůči své generaci a neúctu. *„Pokud jedu autobusem, tak ani nevstanou.“* Oceňuje pouze jejich sebevědomí a možnosti cestování.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Václav vzpomíná na dobu, kdy mu bylo 18 let a mohl chodit na zábavy. Zde vidí velké rozdíly od způsobu oblékání až po chování: *„Kluci byli k holkám galantní a holky si naopak nikdy nedovolily, aby venku fajčily jednu za druhou a k tomu ještě mluvily*

sprostě.“ Dále zdůrazňuje opět neúctu ke stáří. Vše je podle něj způsobeno výchovou v rodině: *„Doma je podporují do 30 let.“* A také výchově ve školách: *„Nejsou hnány k zodpovědnosti.“* Budoucnost vnímá velmi špatně, a proto je rád, že už je starý: *„Ať jde o práci, výchovu, tak i nepokoje.“*

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

S rodinou je ve styku, telefonicky i osobně. Občas mezi nimi dojde ke konfliktu, z tohoto důvodu je rád, že spolu nesdílejí ani společnou chodbu. Myslí si, že by to mohlo více prohlubovat napětí. Obecně soužití více generací vnímá negativně: *„Takové soužití nedělá dobře.“* S ostatní omladinou se setkává na procházkách, z jedné z nich si nedávno přinesl nepříjemnou zkušenost. Upozornil mladý pár, aby po svém psovi sebrali exkrementy: *„A on tam na mě spustil, ať mu políbím prdel.“* Tato konfrontace dospěla k tomu, že uvažoval o zavolání policie.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Václav takové soužití chápe, protože si myslí, že dnešní legislativa je špatně nastavená: *„Když jim to nevyhovuje, tak si sbalí svoje švestky a jdou. Nikdo ty hladový právníky neživí.“* Faktické soužití s dětmi se mu nelíbí. Problém vidí v tom, že se matka jmenuje jinak než děti. Jeho dcera se rozvedla a v takovém svazku žije: *„Ale s přítelem bydlí jen o víkendu.“* Myslí si, že pokud by takto žil ve svém mládí, okolí by se na něj dívalo skrz prsty.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

O homosexualitě si myslí, že je to nemoc, za kterou jedinec nemůže. Uznává, že to dříve existovalo, ale v tajnosti: *„Občas se to šušovalo, ale drželo se to dost pod pokličkou.“* Dnes z okolí nikoho nezná. Václavovi nevadí homosexuální soužití, ale s registrovaným partnerstvím nesouhlasí. Totožný názor má i na případné povolení adopce dětí mužským homosexuálním pářům. V případě žen by mu to nevadilo.

Komunikační partnerka Renata

1) Identifikační otázky

Paní Renata je vdaná 67letá žena, která žije ve městě. Má dvě děti a čtyři vnoučata. Je křesťanka. Má základní vzdělání a dlouhá léta pracovala jako úřednice.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Na mladou generaci nahlíží skepticky. Někdy potká slušné lidi, ale spíše převažuje ta horší část. Renata jim především vytýká vulgární chování a mluvení. Na mladých lidech vidí převážně zápory. Jedinou pozitivní věc shledává v době, která jim nabízí spoustu možností jako např.: vzdělávání a to nejen v cizích jazycích.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Hlavní rozdíl je ve slušném chování: „*No když to tak dneska vidím, co si všechno dovolí k rodičům.*“ Důvod vidí zejména v rodičích a jejich výchově: „*Já si myslím, že to pochází z domova, že jsou tak vychovaní.*“ Myslí si, že už i jejich rodiče jsou takoví. Renata by byla ráda o něco mladší, ale mít celý život před sebou by nechtěla. Když byla mladá a děti onemocněly, mohla se o ně postarat: „*A teď musí hned do práce nebo je vyrazej.*“

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací

Komunikační partnerka je velmi společenský člověk, ráda chodí do divadel, kaváren nebo jen na procházky. Zde má velké příležitosti se s mladými lidmi potkávat. Do nepříjemných situací se dostává poměrně často a to v MHD: „*V uších mají sluchátka a dělají, že my starý vůbec neexistujeme.*“ S rodinou má docela dobré vztahy. Domnívá se, že soužití mladých a starých lidí má jen jedinou výhodu a to tu, že děti se mohou postarat o své rodiče.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Faktické soužití považuje za trend moderní doby. Myslí si, že takto žijí, protože nedokážou být k sobě tolerantní a rádi střídají partnery. Pokud v tomto soužití mají páry děti: „*To si myslím, že je problém, jaký budou mít příjmení.*“ A proto je přesvědčená, že by měli vstoupit do manželství. Sama je ráda, že v takovém svazku nežije: „*To by se na mě okolí dívalo jak na lehkou holku.*“

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Renata si myslí, že homosexuální orientace dříve neexistovala, usuzuje i podle toho, že nikoho v minulosti neznala. Dnes se jí nelíbí, jak o tom každý mluví: „*Ted' každý druhý je teplouš.*“ Homosexualitu chápe jako: „*Ona to nemoc není, je to nějaká úchylka určitě.*“ Přála by si, aby se chovali zdrženlivě. Ve svém okolí i dnes nikoho nezná a takového člověka by v rodině nechtěla. Registrované partnerství nechápe: „*Je to takové divné, moc s tím nesouhlasím.*“ Ale na povolení adopce má jednoznačný názor: „*Myslím si, že když už ty dva spolu žijí, tak budiž, ale ať ty děti do toho netahají.*“

Komunikační partnerka Božena

1) Identifikační otázky

Vdaná 71letá žena žijící v Českých Budějovicích, která má dvě děti a tři vnoučata. Dosáhla základního vzdělání a v životě vystřídala několik profesí, nejdéle však pracovala jako uklízečka.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Božena vnímá mladou generaci: „*Úplně hrozně.*“ Mrzí ji, že si vůbec neváží starých lidí a má pocit, že jsou k nim lhostejní. Neumí zdravit, postrádají úctu, užívají drogy a ve většině případů mluví vulgárně. I přesto, že sama vnímá více záporné stránky, dokáže vyzdvihnout i pozitiva: „*Líbí se mi, že jsou takový bojovnější, sebevědomější.*“

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Když byla mladá, musela poslouchat a zdravit. Učitel nebo rodič pro ni byl autorita, ke které měla úctu: „*Dneska ty děti vyhrožujou učitelům, jen mi dej facku a já to řeknu doma.*“ Božena si myslí, že je to důsledek výchovy v rodině i ve škole společně s médii: „*Rodiče jim domlouvají a vysvětlují.*“ Podle jejího názoru by děti měly dostávat na zadek, aby věděly, že musí poslouchat. Dnešní dobu vnímá jako zlou a je ráda, že už je stará: „*Jsou strašný nástrahy na mladý, my jsme měli jistotu, že když jsme dobře*

pracovali, tak jsme dostávali peníze, sice né tolik, jak dneska, ale měla jsem jistotu, že mě nevyhodí.“

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací

Do kontaktu s mladými lidmi přichází velmi často a to např.: na procházkách, při nákupu nebo na zastávkách. Ve vícegeneračním soužití nežije, ani by nechtěla, i když má s rodinou velmi dobré vztahy. V kontaktu je s nimi telefonicky i osobně, protože bydlí ve stejném městě. Nedávný negativní zážitek ještě vstřebává. Bez vlastního přičinění se stala obětí výhrůžek a vulgárních nadávek: *„Do autobusu nastoupila skupinka mladých zdrogovaných kluků. Sedli si vedle nás a začali nadávat. Hele ty svině starý, do plynu s nima... Hele jak čumí ta kráva... Šoféře, vyhod' je!“* Byl to pro ni velmi stresující zážitek, a proto se rozhodla, že radši bude jezdit na kole.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Komunikační partnerka zastává názor, že by lidé měli uzavírat manželství. Ve vzpomínkách se vrací zpátky do doby, kdy byla mladá: *„Pro nás bylo strašně pěkný, že jsme se vzali.“* V té době neexistovalo, aby mladí spolu spali v jednom pokoji: *„Určitě bych si nedokázala představit být nesezdaná, to by byla ostuda, když někdo měl nemanželský dítě.“* V takovém svazku nikdo z její rodiny nežije a za to je ráda. Nedokáže si představit, jak tyto rodiny fungují: *„Myslím si, že je to hrozný. Moje děti, tvoje děti, naše děti.“*

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

V mládí měla kamarádku, o které se říkalo, že je lesba. Postupem času se tato skutečnost prokázala a paní dodnes žije s družkou. Božena s tímto soužitím nemá problém: *„Myslím si, že můžou být hodní jako jiní.“* Na registrované partnerství nahlíží pozitivně: *„Pokud se mají rádi, tak proč ne.“* Stejný je i její názor na možnost adopce homosexuálními páry: *„Já si myslím, že třeba perfektní chlapi, dokážou vychovat líp děti, než nějaký jiný rodiče.“*

Komunikační partner Milan

1) Identifikační otázky

Milan je 74letý ženatý muž. Mají dvě děti a tři vnoučata. Vyučil se strojařem a je ateista.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

S mladou generací není spokojený: „*Jde to s nimi od desíti k pěti, prostě je to horší a horší.*“ Na základě svých zkušeností vnímá mladé lidi jako líné a pohodlné s vulgárním vystupováním. Jedinou pozitivní věc vidí v možnostech, které mají.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Slušné chování dnešní mladí postrádají: „*A taky, když jsme někam šli a rodiče nám řekli, přijdete v tolik a tolik, tak jsme tak přišli. Neexistovalo, abychom přišli pozdě. Dříve se táta podíval a to stačilo.*“ Příčinu hledá v rodině a jejich výchově. I přes negativa uvádí, že by v této době mohl žít, protože jako mladý by mohl cestovat.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Do kontaktu s mladou generací přichází často, je fanouškem fotbalu. S rodinou má dobré vztahy a stýká se s ní pravidelně (telefonicky a osobně), ale ve společné domácnosti nežijí. Do střetu s mladou skupinkou kluků se dostal díky jejich nedodržování nočního klidu: „*V noci pod okny si zapli rádio a hráli nám tu diskotéku.*“ Protože se s touto situací setkával poměrně často, celá situace vyvrcholila upozorněním policie.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Milan si myslí, že tento trend je převzatý z ciziny, ale nevidí v tom žádný problém. Jeho děti žijí v manželství a vnoučata ještě nemají vážné vztahy. Na nesezdané páry s dětmi má jiný názor. Vzpomíná na své mládí a nevybavuje si žádný takový pár. Nejvíce ho na tom udivuje fakt: „*Děti se jmenujou po tátovi nebo po mámě, to je divný přece.*“ Svoji ženu si vzal velmi mladý: „*My jsme se nemuseli brát, a přesto jsme se vzali.*“ Domnívá se, že vinu může nést i stát, který dříve více podporoval novomanžele.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Homosexuální orientaci v žádném případě netoleruje, a dokonce by zavrhl vlastní děti či vnuka. Stejný názor má na povolení registrovaného partnerství a případné povolení adopce dětí. Myslí si, že dříve gayové a lesby neexistovali, ač si vzpomíná na setkání s homosexuálem: „*V hospodě nás jednou okukoval na záchodě, tak jsme ho zatáhli a musil nám zaplatit celou útratu.*“ Dnes osobně zná z chaty sousedova syna, který žije se svým partnerem.

Komunikační partnerka Ludmila

1) Identifikační otázky

Vdova Ludmila žije ve městě. Je bezdětná, ateistka a je jí 72 let. Má základní vzdělání a pracovala jako poštovní doručovatelka.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Komunikační partnerka si myslí, že dnešní mladá generace je úplně jiná a dodává, že je mnohem horší. Závidí jim jejich rozhled a možnosti jako cestování, vzdělávání, které jak sama říká, oni neměli: „*Rodiče neměli moc peněz, tak jsem musela po škole začít hned pracovat, ale chtěla jsem být kadeřnicí.*“ Ludmila shledává na mladých lidech více záporných věcí. Řadí mezi ně nedostatek pokory, úcty a slušnosti.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Ludmila se vrací ve svých vzpomínkách do svých mladých let a poukazuje na podle ní zásadní změny v chování týkající se jak zevnějšku, tak změny chování k rodičům a učitelům: „*Nás ve škole a doma učili úctu k věcem, nejen k lidem. I ve škole nám to pan učitel říkal, jak se máme chovat ke starým lidem.*“ Důvody spočívají v chybné výchově v rodině, kde se jim od malička ustupuje a domlouvá. A také je způsoben tím, že děti od malička nečtou: „*Zlo je obklopuje všude už od dětství, na počítači hrajou střilečky a v televizi nedávají nic jiného.*“, a proto se tak chovají: „*Není jim vysvětlováno, co si mohou dovolit a co ne.*“ Nad další otázkou komunikační partnerka bilancuje, vidí i pozitiva této doby a to v cestování, ale i přesto pro ni převažují negativa týkající se trhu práce.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací

Jelikož Ludmila nemá děti, žije sama pouze se psy a kočkami. Je v telefonickém kontaktu se svým bratrem a jeho rodinou, se kterými má velmi dobré vztahy. I přesto uvádí, že se poměrně často setkává s mladými dětmi svých známých. Minulé léto zažila nepříjemnou konfrontaci s mladým hochem: *„Mlátil klackem do hrušky, tak jsem na něj zavolala, že se to nedělá, že to ničí. A co on neudělal, dal ruce v bok a vyhuboval mi, co si to vůbec dovoluju.“*

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

S faktickým soužitím nemá problém: *„Mám takový dojem, že je to takové snadnější se rozejít.“* Vzpomíná si, že za svého mládí takhle žila její vedoucí. Sama si dokáže představit, že by takto žila: *„ale jelikož jsem žila s rodiči a otec byl proti mně, tak by ztrpčoval život mě i partnerovi.“* I s páry, které se rozhodly v tomto svazku počít děti, nemá problém. Myslí si, že je to každého věc.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Ludmila má vlastní zkušenost z dob svého mládí. Po škole se seznámila s mužem, kterého si kvůli otci musela vzít. V manželství poznala, že je homosexuál a byla strašně nešťastná: *„Tenkrát jsme nemohli takhle přespávat spolu někde, to bych pak poznala a nevzala si ho.“* Po smrti dítěte se s manželem rozvedla. I přesto všechno na tuto orientaci nezanevřela a je ráda, že jim bylo povoleno registrované partnerství: *„Pokračovat v bludu, že je to nemoc, je nesmysl. Je to fantastické, že se můžou vzít.“* Pozitivní názor má i na právo adoptovat děti homosexuálním párům: *„Proč by měly být po dětských domovech, když jim můžou dát stejnou lásku, jako jim dává maminka a tatínek.“* Ze svého okolí zná syna svých sousedů, který je gay.

4.1.1 *Shrnutí výsledků z města a jejich kódování*

- **Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace**

Dotazovaní z výzkumného souboru č. 1 na mladé lidi nahlíží *skepticky*, považují je za mnohem *horší*, než byli oni sami. Nejčastěji kritizují *neúctu ke starším lidem* a *vulgární chování*. Pozitiva vidí v *možnostech*, které v dnešní době mají, také v jejich *houževnatost* a *sebevědomí*.

- **Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace**

Zásadní rozdíl mezi svou generací a mladými lidmi vidí ve *slušném chování*. Důvodem toho je *výchova v rodině*, která není dostatečná, též viní *dobu* či *média*. Argumentem, proč by nechtěli být mladí v této době, je jednoznačně *sociální nejistota* a s ní spojená vysoká nezaměstnanost.

- **Okruh otázek zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací**

Ve vícegeneračním soužití *nežije* ani jeden z dotazovaných a myslí si, že je to tak dobře, protože soužití mladých a starých lidí nedělá dobře. Často se setkávají s mladými lidmi i mimo jejich rodinu. Osobně se setkali s *výtržnictvím* a *vulgárním chováním* vůči jejich osobě. Vztahy v rodině považují za *dobré*.

- **Okruh otázek zaměřený na nesezdané soužití**

K nesezdanému soužití zaujímají spíše *neutrální postoj*. Pokud jsou v takovém vztahu děti, tak s tím *nesouhlasí*. Jako důvod uvádějí *problém s přijmením* dětí. Pokud by ve svém mládí žili ve faktickém soužití, tak by to vnímali jako *ostudu*.

- **Okruh otázek zaměřený na homosexuální soužití**

Na homosexualitu nahlíží jako na *orientaci*, ale i jako na *úchylku* či *nemoc*. S registrovaným partnerstvím větší část *nesouhlasí* a zaujímají *záporný postoj* i k povolení adopce homosexuálním párů. Přesto se našli jedinci, co si myslí, že by to pro mnohé děti z dětských domovů mohlo být lepší.

4.2 Interpretace výsledků výzkumného souboru č. 2 - vesnice

Tabulka č. 6: Charakteristika výzkumného souboru č. 2 – vesnice

	Věk	Rodinný stav	Počet dětí/ vnoučat	Vzdělání	Věřící
Růžena	87 let	vdova	2/5	ZŠ	ano
Věra	86 let	vdova	3/5	SŠ	ano
Marie	80 let	vdaná	½	ZŠ	ano
Josef	79 let	ženatý	3/6	vyučený	ano
Božena	90 let	vdova	5/9	ZŠ	ano
Vladimír	81 let	vdovec	2/4	vyučený	ne
Milena	78 let	vdaná	3/7	ZŠ	ano

Vlastní výzkum

Komunikační partnerka Věra

1) Identifikační otázky

Věra je 86letá ovdovělá žena žijící na vesnici. Má středoškolské vzdělání s maturitou, pracovala jako učitelka v mateřské škole. Je silně věřící, má tři děti a pět vnoučat.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Věra si myslí, že je svět zvrácený. Sama je silně věřící: *Bůh je pro mě všechno a toho miluju. A přála bych si, aby tak lidi žili, ale oni tak nežijou.*“ Podle ní teď málo lidí přichází k Bohu. Myslí si, že přibývá lidí z jejího okolí, kteří byli vychováni ve věřících rodinách a od víry se vzdalují. Na mladé generaci neshledává nic, co by se jí

líbilo: „*Nedokážu říct konkrétně co, spíš nic.*“ Naopak vidí věci, které jim vytyká: „*Že jsou ke svým rodičům drzí, otvírají si na svoje rodiče pusy. Dokonce jim řeknou i vole.*“ Sama se vrací do let, kdy ona byla mladá, maminka pro ni byla osobnost, ke které by si nikdy toto nedovolila. Podle Věry mladí lidé často střídají partnery a žijí promiskuitně.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Podle Věry je důvodem odlišnosti: „*Výchovou v rodině a tím okolím, lidi žijou jinak.*“ Největší rozdíl vidí v možnostech, které oni kdysi neměli. Děti jsou přitahovaný médii, počítači a mobily a to: „*By se mělo potlačovat, já vím, že se to nedá. Že ta doba je jiná, ale rodiče ty děti nechaj.*“

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Věra kdysi žila ve vícegeneračním soužití, ale už by to nechtěla: „*Mám ráda svůj pořádek a klid.*“ S mladou generací se potkává pořád. V častém kontaktu je se svoji rodinou, se kterou má dobré vztahy: „*Ale moc mě neposlouchají, to co jim radím.*“ S ostatní omladinou se střetává na ulici či v kostele. Žádnou nepříjemnou zkušenost s nimi nemá: „*Spíš mám dobrou zkušenost.*“ V této době by jako mladá nechtěla žít: „*Protože se mi ten svět zdá celej naruby.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Věře se takové soužití vůbec nelíbí a odsuzuje to. Sama si nedokáže představit, že by tak žila: „*Dřív spolu sexuálně nežili, až po svatbě.*“ Trápí jí páry, které se rozhodli takhle žít, a ještě víc odsuzuje páry, které mají v tomto svazku děti. Takto žijí její dvě vnoučata.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Komunikační partnerka ví, že homosexuálové za svoji orientaci nemůžou, i když ji to přijde divné. Ve svém mládí nikoho neznala, ale teď má za sousedy homosexuální pár, se kterým vychází bez problémů, sama říká: „*Že jsou hodní a milí.*“ S registrovaným partnerstvím nesouhlasí, stejně tak s adopcí dětí: „*Nejsem natolik na výši, abych to posuzovala, ale nikdy se mi to nelíbilo.*“

Komunikační partnerka Libuše

1) Identifikační údaje

Libuši je 90 let a je vdova už od svých 40 let. Má pět dětí a devět vnoučat. Žije sama na vesnici a je věřící. Má základní vzdělání a pracovala jako kuchařka ve školní jídelně.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Podle Libuše žijí dnešní mladí lidé v jiném světě a hlavně jinak. Sama neví, co se jí na této generaci líbí: „*Spíš převažuje, že se mi ledasco nelíbí.*“

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Myslí si, že: „*Mladí si moc dovolujou vůči nám starým, i ten pozdrav je jim zatěžko.* Dále, že neradi pracují a jsou leniví. Vzpomíná na její mladí, kdy byla bída. Všichni si vážili peněz. Podle Libuše je důvod odlišnosti způsoben výchovou v rodině: „*Dneska dostávaj ty děti kapesný, což to jsme todle neznali. Tak oni jsou od malička ty mladí zvyklí, že je rodiče podporuj.*“ A také si myslí, že je v rodině nikdo nic nenutí dělat. Dále vytýká brzký sexuální život a střídání partnerů. V této době by jako mladá žít nechtěla, protože lidé žijí v nejistotě.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Komunikační partnerka je často v kontaktu se sousedovými dětmi i se svou rodinou, se kterou, až na jednoho syna, vychází dobře. Nemá žádnou nepříjemnou zkušenost s mladými lidmi. Ve vícegeneračním soužití nikdy nežila.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Libuše si myslí, že takové soužití dřív neexistovalo, protože si na nikoho z okolí nevzpomíná: „*Že bych já žila v naší době takhle, no to ne. V naší době si něco začít s nějakým chlapcem, to jsme si nedovolili, být jako svobodná matka, to byla ostuda celý vsi.*“ Takové soužití se jí nelíbí: „*Dneska je to moderní, tak když se to těm mladejm líbí.*“ Ale děti v takovém soužití neschvaluje, i když dodává, že jsou v dnešní době svatby drahé. Ve faktickém soužití žijí její tři vnoučata, z toho dvě mají už děti.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Libuše si myslí, že je to každého věc, ale nesouhlasí s tím. Ve svém mládí nikoho neznala a nyní zná pouze z doslechu paní, která žije s dcerou sousedky. Registrované

partnerství: „*To se mi nelíbí, to mi přijde takové divné k smíchu.*“ Stejně tak jako povolení adopce dětí.

Komunikační partner Vladimír

1) Identifikační údaje

Vladimír je 81letý vdovec, který žije sám na vesnici. Není věřící, má dvě dcery a čtyři vnoučata. Je vyučený a pracoval jako mechanik.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Vladimír si myslí, že: „*Mladá generace je v pořádku. Čeká ji docela solidní budoucnost.*“ Za jeho mládí to bylo horší. Mladé lidi vnímá jako šikovné a samostatné. Neshledává na nich žádné záporné věci: „*Já opravdu nevidím nic, co bych se mi na nich nelíbilo.*“

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Podle Vladimíra se mladá generace hodně liší. Vzpomíná na své mládí, kdy ve školách nosili dřeváky, nebyla televize a místo toho se hrála ve vsích divadla. Největší rozdíl vidí v možnostech a způsobu života: „*My jsme chodili na vojnu a dneska ty kluci vůbec neví, co to obnáší. Pořádek, úklid a poslušnost.*“ V chování nevidí žádnou změnu. Odlišnost od své generace je podle Vladimíra způsobena: „*Asi dobou, mladá generace má větší rozhled a taky jsou víc informovaný, protože mají televizi. My měli jen rádio.*“ V dnešní době by nechtěl být mladý, své stanovisko odůvodňuje nejistotou pracovního trhu.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Vladimír nežije ve vícegeneračním soužití a ani by nechtěl. „*Jsem vdovec, takže jsem tak odříznutej od okolí, i když chodím někdy někam. Mě jsou mladí sympatický, já je mám rád.*“ To samé nemůže říct o vztazích se svou rodinou: „*S dcerou se nemáme rádi. Došlo k tomu, že jsme se trošku pohádali. Bylo to kvůli vnučce, ta se zamilovala a byla s nějakým pánem asi o 20 let starším.*“ S druhou dcerou a vnoučaty vychází velmi dobře. Za poslední dobu neměl žádný konflikt či nepříjemnou zkušenost s mladými lidmi.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Komunikační partner Vladimír si myslí, že faktické soužití přinesla doba. Nic proti tomu nemá, ale myslí si, že to není dobře. Je zastáncem názoru, že se hned vstoupit do manželství nemusí: „*Ale s těmi dětmi by se měli vzít, už kvůli nim.*“ V jeho rodině takto žije dcera a jeho dvě vnučky, které už dokonce mají děti. Myslí si, že takový svazek v jeho mládí neexistoval: „*V té době to prostě nešlo, bylo to nereálný. Možná se to víc stávalo ve městě, než na venkově.*“

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Ve svém mládí si nikoho s touto orientací nepamatuje. Nic proti takovému soužití nemá a říká: „*Je to úchylka, nedá se s tím nic dělat.*“ S registrovaným partnerstvím souhlasí: „*Tak ať mají právo dědit.*“ Také si myslí, že by homosexuální páry měly mít právo adoptovat děti, protože: „*Je dost dětí, které potřebují lásku. Může to v té rodině docela klapat. V některých případech to může být lepší.*“

Komunikační partnerka Růžena

1) Identifikační údaje

Růžena je 87letá vdova žijící na velkém statku. Má základní vzdělání a pracovala dlouhá léta v zemědělství. Je věřící. Má dvě děti a pět vnoučat.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Komunikační partnerka Růžena má mladou generaci ráda: „*No, co takhle znám, tak mám docela dobrý zkušenosti. Přece jenom žiju na malé vsi a to je něco jiného.*“ Pozitiva dnešních mladých lidí spatřuje v možnostech, jako např.: cestování. V opačném případě se jí nelíbí způsob života: „*Maj všeho moc, berou drogy a kouří.*“ Také jim vytýká lenost: „*Moc nepracujou, jsou líní, to my museli pomáhat doma, na poli.*“

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Rozdílnost těchto dvou generací je podle Růženy způsoben dobou a jejím pokrokem. Velký vliv má také výchova v rodinách: „*Dneska to maj o hodně snadnější, ale já jim to přeju.*“ V této době by žít nechtěla, protože dnešnímu světu moc nerozumí.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací.

S mladou generací přichází do styku často, každý víkend za ní jezdí děti nebo vnoučata. Z okolí zná několik dětí. Nikdy se nesečkala s nepříjemnou konfrontací s mladými lidmi. Krátce po svatbě dcery, žila chvíli ve společné domácnosti. Vztahy v rodině považuje za dobré, i když se snachou a jejími dětmi nevyhází dobře: „*Nevím, proč se se mnou přestali bavit, a už mě ani nejezdí navštěvovat.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití.

Na život na hromádce má Růžena jednoznačný názor: „*Jsem stará ženská, tak mám na to názor takovej, že maj žít v manželství.*“ Nepříjemné jsou pro ni páry, které se rozhodly založit rodinu bez manželství: „*To se mi už vůbec nelíbí. Tak by to nemělo být.*“ V její rodině tak žije vnuk, ale přála by si, aby se v budoucnu vzali, už kvůli jejich dceři. Sama si takové soužití ve své době nedokáže vůbec představit, protože si myslí, že by rodinu zostudila: „*Určitě by mě zavrhl i rodina.*“

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití.

Růžena tomuto soužití naprosto nerozumí. Její názor je: „*No, hroznej. To taky nevím, kterak spolu můžou bejt. Tomu vůbec nerozumím.*“ O registrovaném partnerství si myslí, že je to blbost a zároveň s tím nesouhlasí. Jednoznačný názor má i na adopci dětí homosexuálními páry: „*To taky vůbec, kterak by k tomu ty děti přišly, mít dva táty.*“ Když byla mladá, neznala žádného homosexuála. Dnes ale zná mužský pár, který žije ve vedlejší vesnici.

Komunikační partnerka Marie

1) Identifikační údaje

Komunikační partnerce Marii je 80 let, je vdaná a má jednu dceru, která má dvě děti. Pochází z věřící rodiny. Vzdělání má základní, pracovala jako kuchařka.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Na mladou generaci nahlíží skepticky: „*Nelíbí se mi vůbec.*“ Neshledává na nich nic pozitivního. Mladým lidem vytýká, že příliš brzy začínají se sexuálním životem. Dále si myslí, že neumí poslouchat a postrádají pokoru.

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Podle Marie se mladí lidé odlišují tím, že málo pracují. Mají moc volnosti a neradi poslouchají či se podřizují autoritám, jako jsou rodiče nebo učitelé. Myslí si, že je to způsobené dobou a špatnou výchovou v rodinách. Pokud by si měla vybrat být mladá v této době, tak by nechtěla: „*V žádném případě. Tahle doba se mi nelíbí, jsem ráda, v jaké jsem žila. Nemaj hranice, žijou ze dne na den.*“

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací

Komunikační partnerka si myslí, že má dobré vztahy se svojí rodinou. Stýká se s nimi telefonicky, ale i osobně a to převážně na rodinných sešlostech. Ve vícegeneračním soužití žila jako mladá a zastává názor, že je to dobrá zkušenost: „*Mladí se učí žít se starýma, předávají si zkušenosti a pěstují toleranci.*“ Je v častém kontaktu s mladými lidmi a má s nimi spíše dobré zkušenosti: „*Občas mi pomůžou s taškou.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Faktické soužití se jí nelíbí, ale zastává názor: „*Když se tak rozhodli, tak by se měli oba starat o děti a nebejt péče jen na jednom z nich.*“ Nemyslí si, že je to správné. Takovou zkušenost má ze svého okolí. Její obě dvě vnoučata žijí v nesezdaném soužití.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Komunikační partnerka homosexuálnímu soužití nerozumí: „*Když jsem byla mladá, tak jsem o tom vůbec neslyšela.* V mládí nevěděla, že homosexualita existuje: „*Až koncem osmdesátých let jsem se to poprvé dozvěděla.*“ Dnes nikoho ve svém okolí nezná. I přesto, že takovému soužití nerozumí, zastává názor: „*Tak ať se vezmou, tak jak by to mělo být u normálních lidí.*“ Podle Marie by vychovávat děti neměli: „*Už kvůli nim, komu by říkaly maminko a komu tatínku?*“

Komunikační partner Josef

1) Identifikační údaje

Josefovi je 79let, je ženatý má tři děti a šest vnoučat. Považuje se za věřícího a vyučil se řemeslníkem.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Komunikační partner Josef si myslí, že mladá generace je jiná a to ve všech směrech, proto jí moc nerozumí. Myslí si, že jim chybí zodpovědnost a přebývá lenost: *„My když jsme byli mladý, museli jsme pracovat od rána do večera, i o víkendu.“* Také vnímá i negativní přístup k jeho generaci: *„My starý jsme jim na obtíž, aby nás pozdravili, to by jim pusa upadla.“*

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Josef si myslí, že mladá generace se odlišuje ve všech směrech. Podle něho si neváží peněz a utrácí je za nepotřebné věci. Důvod rozdílnosti je: *„Dobou, věcma co je obklopujou, televizi, médiama. Taky výchovou, protože rodiče jsou taky jiní.“* Ve vzpomínkách se vrací do svého dětství, kdy pro ně rodiče a učitelé byli autoritami, ke kterým by si nikdy nic takového jako dnešní děti nedovolili. Z těchto důvodů zastává názor, že by děti měly být za neposlušnost trestány a to i ve škole.

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Vzhledem k jeho zdravotnímu stavu do města často nejedí, a proto je jeho styk s mladými lidmi velmi omezený: *„Jste tu sami, ale někdy by byla potřeba, aby tu mladí byli.“* Stýká se pouze s dcerou, se kterou je více v telefonickém kontaktu: *„Ale občas přijede i na návštěvu.“* Vícegenerační soužití by rád uvítal: *„Sami už nemáme tolik sil se postarat o barák a zahradu.“* Ale ví, že takové soužití může rodinné vztahy narušit. Žádnou osobní nepříjemnou zkušenost s mladou generací nemá, pokud pomine dočasné neshody v rodině. Je rád, že má své roky odžity v době, která podle něj nebyla růžová, ale i přesto měl pocit sociální jistoty.

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Josef si myslí, že takové soužití dříve neexistovalo, proto by ho ani nenapadlo v takovém svazku být. Z jeho rodiny takto žije pouze nejmladší syn, který má dvě děti. Podle jeho názoru: *„By to nemělo bejt. Správně je to tak, že se maj vzít, a až pak mít*

děti.“ Proto s takovým životem nesouhlasí a dodává: „*My jsme se ženou seznámili, chvíli jsme spolu chodili, a pak jsme se vzali.*“

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Homosexuály vnímá jako módu dnešní doby, která se mu vůbec nelíbí. Myslí si, že dříve tato orientace nebyla a považuje ji za: „*Nemoc, která přišla od západní společnosti.*“ Když byl mladý, tak se s nikým takovým nesetkal. A ani v současnosti nikoho z okolí nezná. S registrovaným partnerstvím nesouhlasí: „*Jestli spolu chtějí být, tak ať jsou, ale potají.*“ Svůj názor odůvodňuje tím, že: „*Nikdy jsem nezažil, aby byli dva samci, králíci nebo ovce. A že jsem jich za ten život měl hodně, tak jsem nezažil, že by spolu vychovávali mladý.*“

Komunikační partnerka Milena

1) Identifikační otázky

Milena je vdaná 78letá věřící žena z vesnice, která má tři děti a sedm vnoučat. Má základní vzdělání a pracovala jako švadlena.

2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace

Mileně se nelíbí dnešní doba, která má negativní vliv na mladou generaci: „*Na mladý se koukám špatně a dost mě to mrzí, kam ten svět spěje.*“ Myslí si, že je to způsobeno vymoženostmi, které oni neměli. Když má zhodnotit pozitiva, tak nedokáže konkrétně říci ani jednu kladnou charakteristiku mladých lidí. V opačném případě vidí více záporných věcí: „*V dnešní době si můžou dělat, co chtějí, ale to je právě to špatně. Jsou pohodlný a tráví hodiny u počítačů a mobilů.*“

3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace

Milena pociťuje odlišnosti mladé generace v mnoha věcech. Od oblékání až po chování. Dnešní děti jsou podle ní nevychované. Vinu vidí ve výchově a to nejen v rodině, ale i ve školách. I doba se od časů jejího mládí změnila: „*Všechno maj ulehčený. Jejich rodiče už taky vyrůstali v jináčí době, takže nejsou tak důsledný, ač jsme se ty naše děti snažili vychovat co nejlépe.*“ Milena vnímá i pozitivní stránky dnešní doby, ale spíš se přiklání k názoru, že bude ještě hůř: „*To že nebudou mít na důchody, to se ví už teď. Já jsem takhle spokojená.*“

4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahy s mladou generací

Poměry v rodině považuje za dobré: „*Občas mám výtky k jejich životu, ale to už je asi můj stařecký vrtoch, jak tomu říkaj.*“ S dětmi a vnoučaty se stýká často. Pokud se delší dobu nevidí, je s nimi alespoň v telefonickém kontaktu. Osobní nepříjemnou zkušenost nezažila: „*Tady na vesnici se všichni známe a nebydlí tu lotři.*“

5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití

Nesezdané soužití se Mileně vůbec nelíbí, mluví za celou svoji generaci: „*Nám starým se to nelíbí, ale s tím my už nic neuděláme.*“ Už vůbec nesouhlasí s tím, aby v takovém soužití byly i děti: „*Děti si zaslouží, aby žily v úplný rodině*“ Myslí si, že mladí lidé nejsou dost zodpovědní a takto si usnadňují život: „*Když se pohádaj, jdou od sebe a to je špatně.*“ Ze své zkušenosti říká, že se také kolikrát v manželství pohádali, ale jsou spolu dosud. Ve vztahu se mají podle Mileny dělat kompromisy, bez kterých to jinak nejde. Syn žije po rozvodu ve faktickém soužití.

6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití

Milena si myslí, že homosexuální orientace je nemoc: „*Někdo říká, že za to nemůžou, ale mně se to nelíbí a vůbec tomu nerozumím.*“ Tak jak nerozumí homosexuálnímu soužití, tak nerozumí ani registrovanému partnerství, a proto zastává názor, že by to nemělo být povoleno. Rezolutně odmítá i možnost adopce dětí těmito páry: „*Má to být rodina a rodina je matka, otec a děti.*“ Komunikační partnerka ví, že homosexuálové byli i v dobách jejího mládí. Osobně nikoho dnes nezná, jen z vyprávění od své dcery, která zná homosexuální pár.

4.2.1 Shrnutí výsledků z vesnice a jejich kódování

- **Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace**

Oslovení z výzkumného souboru č. 2 spatřují významné *odlišnosti* u mladé generace. Podle nich je svět úplně *jiný až zvrácený*. Na mladé lidi nahlíží *skepticky* a nevidí na nich *žádná pozitiva*. Nejvíce se jim nelíbí *neslušné chování* a *neúcta ke starým lidem*.

- **Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace**

Zásadní odlišnosti vidí v tom, že *neradi pracují* a považují je za *lenivé*. Také *časný začátek sexuálního života* či *střídání partnerů* shledávají jako další rozdíl od své generace. Vinu vidí ve špatné *výchově v rodině, době, pokroku* a v neposlední řadě i v *mediích*. Dnešní svět se jim nelíbí z výše zmíněných důvodů a obávají se *sociální nejistoty*. Z těchto důvodů by si nedokázali představit, být v této době mladí.

- **Okruh otázek zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací**

Ve vícegeneračním soužití *nežije* ani jeden z dotazovaných. Nejčastější je *telefonický kontakt*, osobní je při *rodinných oslavách*. S mladými lidmi se ve svém okolí dostávají do *častého* kontaktu. *Nikdy* se nesetkali s žádnou nepříjemnou situací týkající se konfliktu s mladou generací. Se svojí rodinou mají *narušené vztahy*.

- **Okruh otázek zaměřený na nesezdané soužití**

Záporný postoj mají na moderní trendy v soužití. *Nerozumí* jim, a proto s nimi nesouhlasí. Představa, že by ve svém mládí žili ve faktickém soužití je pro ně nereálná. Takové soužití by v jejich mládí bylo považováno za *ostudné*.

- **Okruh otázek zaměřený na homosexuální soužití**

Část oslovených homosexualitu považuje za orientaci, někdo za *nemoc* či *úchytku*. Na tyto páry nahlíží *negativně* a též se jim *nelíbí* registrované partnerství. Shodný *záporný* názor mají i na právo adopce dětí těmito páry.

5 Diskuse

V této části diplomové práce vyhodnocuji a komentuji data, která jsem získala z rozhovorů. Cílem diplomové práce bylo zmapovat, jak občané ve věku 65 a více let hodnotí mladou generaci.

Pro uchopení sledované problematiky hodnocení mladé generace seniory byla zvolena technika kvalitativního výzkumu, která mi umožnila poznat názor seniorů na mladou generaci. Případová studie se mi jevila jako ideální způsob zpracování dat. K jednotlivým respondentům bylo přistupováno individuálně. Nikdo z oslovených komunikačních partnerů/partnerek neodmítl poskytnout rozhovor do výzkumu. Všichni byli rádi za osobní kontakt a zájem o jejich názor.

Výzkumný soubor byl vybrán na základě záměrného kvótního výběru, jak už vyplývá z názvu diplomové práce. Komunikační partneři/ky byli ve věku nad 65 let. Terénní šetření proběhlo na Českobudějovicku.

Pro definování výzkumných otázek byly vytvořeny samostatné oblasti: identifikační otázky, okruh zaměřený na hodnocení mladé generace, na odlišnosti staré a mladé generace, na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací, na nesezdané soužití a na soužití homosexuálních párů.

První okruh otázek byl zaměřen na identifikaci respondenta. Výzkumu se zúčastnilo 14 komunikačních partnerů/rek, z čehož bylo 10 žen a 4 muži. Věkové rozmezí dotazovaných z města se pohybovalo od 68 let až do 74 let. Senioři z vesnice byli o něco starší, jejich věk byl v rozmezí od 79 let až do 90 let. Na výzkumu se podíleli respondenti zařazení do raného stáří, pokročilého věku i vysokého věku, tedy všechny věkové kategorie stáří rozdělené podle Světové zdravotnické organizace.¹⁴⁹

Ani jeden z dotazovaných neměl vysokoškolské vzdělání. Polovina respondentů uvedla dosažené základní vzdělání, ze zbylých 7 seniorů bylo 5 vyučených a 2 absolvovali střední školu ukončenou maturitní zkouškou. Komunikační partnerky Ludmila a Antonie chtěly dále studovat, ale z důvodu finanční tísně rodiny musely

---

¹⁴⁹ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, 287 s.

nastoupit po základní škole do práce. Rodinný stav dotazovaných byl různorodý. Největší zastoupení měly osoby v manželském svazku a ovdovělí jedinci. Ti také uvedli, že jsou věřící. Dříve bylo obtížné se rozvést, už z důvodu, že mnoho rodin bylo věřících a sňatky se především uzavíraly v kostele. S rozvodem mají zkušenosti Anna a Antonie, obě nejsou věřící. K rozvodům došlo v 90. letech, kdy měla rozvodovost stoupající tendenci a pohled na něj se pomalu liberalizoval.¹⁵⁰ Počet rozvodů začal stoupat až kolem roku 1950 a v posledních letech se drží na nejvyšších příčkách.¹⁵¹ Ludmila je jediná, která se rozvedla a znovu vdala. Také je jediná, která nemá děti a tudíž ani vnoučata.

VO 1: Hodnotí osoby nad 65 let mladou generaci negativně?

Život současných seniorů zaznamenal mnoho společenských proměn, kterými jsou poznamenáni a zároveň i v mnoha směrech znevýhodněni. Narodili se mezi dvěma světovými válkami, či v průběhu té druhé. Dopad těchto válek a poválečných proměn, které úzce souvisely s ekonomickými nedostatky rodin, poznamenalo jejich dětství.¹⁵²

V této otázce jsou nepatrné odlišnosti mezi dotazovanými z výzkumného souboru č. 1 a 2. Z výzkumu vyplývá, že 13 (7 dotazovaných z města a 6 dotazovaných z vesnice) ze 14 komunikačních partnerů/rek hodnotí mladou generaci negativně. Senioři na ni spatřují mnohé nedostatky, se kterými se nedokážou ztotožnit. Jediný Vladimír z vesnice je spokojený s mladými lidmi. Zbýlých šest komunikačních partnerů/rek z výzkumného souboru č. 2 uvádí, že mladá generace je jiná a to v negativním smyslu. Opět se shoduje všech 7 dotazovaných z výzkumného souboru č. 1, kteří považují mladé lidi za mnohem horší, 2 z nich souhlasně označili tuto generaci jako za „hrůzu“. Pouze komunikační partnerky Antonie a Božena nenahlíží na mladé lidi homogenně a dodaly, že ne všichni jsou stejní, ač podle nich převažuje ta horší část.

---

¹⁵⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Rozvodovost [online]. 2013 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

¹⁵¹ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., uprav. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2008, 207 – 209 s.

¹⁵² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 350 s.

Společnosti chybí respekt a ochota přijímat seniory jako rovnocenné partnery a brát v úvahu jejich názory, tak se projevuje ageismus. Ten vede od podceňování, odmítání až k odporu vůči starým lidem.¹⁵³

Z výsledků vyplynulo, že polovina z celkového počtu dotazovaných (všichni oslovení z vesnice) se osobně nedostala do konfliktu s mladou generací. V tom je výrazný rozdíl oproti dotazovaným seniorům z města. Tento fakt oslovení odůvodňovali tím, že žijí v malých vesnicích, kde se všichni znají. V případě seniorů žijících ve městě bylo zjištěno, že všech 7 komunikačních partnerů/rek má s mladými lidmi alespoň jednu negativní zkušenost. Dva komunikační partneři Anna a Milan se setkali s výtržnictvím, které vedlo až k tomu, že museli zavolat policii. Další tři dotazovaní Antonie, Ludmila a Václav byli počastováni vulgárními slovy. Bez jakéhokoliv přičinění se Božena setkala s nadávkami a výhrůzkami v autobuse. Renata popisuje opakované nepříjemné zkušenosti v městské hromadné dopravě, kdy ji mladí nepouštějí sednout.

Nad otázkou, co se jim líbí na mladých lidech, respondenti z vesnice i z města dlouho přemýšleli. Z odpovědí je patrné, že komunikační partneři/ky těžko hledali konkrétní věci, které se jim na mladé generaci líbí. Dotazovaní z výzkumného souboru č. 1 Božena, Václav a Renata se shodují, že převažují negativa nad pozitivy, ale i přesto dokázali nějakou konkrétní skutečnost najít. Renata, Ludmila a Milan také kladně hodnotí současné možnosti, jako vzdělávání a cestování, které za jejich dob mládí neměli. Konkrétní povahové vlastnosti nebyly příliš zmíněny, ale dvě komunikační partnerky Anna a Božena vyzdvihly cílevědomost a sebevědomí současných mladých lidí. Pouze Antonie neuvádí žádnou povahovou vlastnost, která se jí na mladé generaci líbí. Z výzkumného souboru č. 2 bylo 6 ze 7 seniorů, kteří neshledali žádnou konkrétní věc: „*spíš převažuje, že se mi ledašco nelíbí.*“ Jediný Vladimír si myslí, že mladí lidé jsou šikovní a samostatní.

Nikdo z dotazovaných nežije ve vícegeneračním soužití, 13 ze 14 oslovených má pravidelný kontakt s dětmi či vnoučaty.

---

¹⁵³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 309 s.

Příznačné pro české rodiny je, že pouze malá část seniorů žije se svými dětmi ve společné domácnosti (6 %), ale většina z nich bydlí v blízkosti, ve stejném městě či obci.¹⁵⁴

Do styku s mladými lidmi přicházejí nejčastěji na procházkách nebo na zastávkách veřejné dopravy. U dotazovaných z výzkumného souboru č. 2 dominuje telefonický kontakt nad osobním a to u 5 ze 7 komunikačních partnerů, kteří to odůvodňovali jiným místem bydliště dětí a vnoučat. K pravidelným setkáváním dochází nejčastěji při rodinných oslavách nebo víkendových návštěvách. Neshody či nestýkání v rodině má 6 ze 14 dotazovaných. Vztahy v rodině jsou u lidí z vesnic podstatně horší, 4 ze 7 komunikačních partnerů/rek mají neshody v rodině. S dotazovanými Libuší a Růženou nekomunikují synové a jejich manželky. Vladimír se před lety pohádal s mladší dcerou a dodnes spolu nejsou v kontaktu. Josef se stýká pouze s jednou dcerou ze svých tří dětí. Marie, Věra a Milena se svojí rodinou uvádějí bezproblémové vztahy. U seniorů z města jsou pouze 2 ze 7 komunikačních partnerů/rek, kteří mají občasné neshody s rodinnými příslušníky, které ale nepovažují za tak zásadní, že by vedly k přerušení kontaktu.

Vztahy seniorů s dospělými potomky procházejí v tomto období významnou fází, a proto mohou být velmi rozličné s ohledem na současný životní styl. Vztahy k dětem a vnoučatům jsou založeny především na emoční vazbě, aktuální četnosti kontaktů a blízkosti bydliště. Velkou roli hraje míra kognitivní shody v názorech, v hodnotách a postojích.¹⁵⁵

Výzkumná otázka byla zodpovězena.

---

¹⁵⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 385 s.

¹⁵⁵ Tamtéž.

VO 2: Které projevy mladé generace jsou nejčastějším zdrojem kritiky seniorů?

Z výzkumu je patrné, že komunikační partneři/ky z výzkumného souboru č. 1 nejvíce vytykají mladým lidem nevhodné chování (vulgarismy, neposlušnost, neúcta ke stáří). Jinak se na mladé lidi dívají lidé z vesnice, ač se shodují s oslovenými z města v neslušném chování a neúctě ke stáří a to 5 ze 7 komunikačních partnerů/rek, Na prvním místě kritizují lenost, která se u oslovených z města ve výpovědích vyskytla pouze u Václava a Anny. Podle nich mladí lidé nemají žádné povinnosti a neradi pracují. Lidé z vesnice nejčastěji uváděli příklad ze svého mládí, že dříve museli pomáhat nejen v domácnosti ale i na poli. Tři komunikační partnerky Marie, Věra a Libuše (všechny tři věřící katoličky) jako jediné ze všech oslovených do své kritiky zahrnuly i promiskuitní chování či brzký sexuální život. Nelíbí se jim, jak teď mladí lidé žijí.

Manželství patří mezi nejstarší sociální instituce v dějinách lidstva. Na základě křesťanské tradice se rozvinulo monogamní a trvalé partnerské soužití, které bylo považováno za svátost.¹⁵⁶ U křesťanů, jako jsou výše zmíněné všechny tři komunikační partnerky, měla po staletí rodina výhradní právo na legitimní sex. Tento monopol postupem času upadl v zapomnění.¹⁵⁷

Jediný Vladimír neshledává žádné rozdíly v chování a myslí si, že mladá generace je naprosto v pořádku. Z celkového počtu dotazovaných se 11 ze 14 komunikačních partnerů/rek vrací ve vzpomínkách do svého mládí, aby poukázali na zásadní rozdílnosti dnešních mladých lidí, které zasáhly nejen chování, ale i jejich zevnějšek. Způsob oblékání se nelíbí 5 ze 14, převažují dotazovaní z vesnice (3 z 5 komunikačních partnerů/rek). Kouření a užívání drog zmínila jako negativum jen 1 komunikační partnerka z vesnice a 2 komunikační partnerky z města. Pouze 1 dotazovaná z města zmiňuje náročnost, deficit empatie a také kriminalitu mladých lidí.

Komunikační partneři/ky si myslí, že prohlubující se odlišnosti mezi jednotlivými generacemi jsou způsobeny špatnou výchovou v rodině, dobou a médii. Hodnotový systém současné společnosti klade důraz na mládí, vzhled a výkon, čímž zároveň staví

---

¹⁵⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 89 s.

¹⁵⁷ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. upr. vyd. Praha: SLON, 2008, 252 s.

staré lidi do výrazného znevýhodnění. Toto podporují i média, která potvrzují důležitost vzhledu a svěžesti jako současnou normu. A proto co není takové, je chápáno jako podřadné.¹⁵⁸

Nedostatečnou výchovu uvádí 12 ze 14 oslovených, z čehož všech 7 komunikačních partnerů/rek je z města. Téměř polovina seniorů z výzkumného souboru č. 1 (3 ze 7 komunikačních partnerů/rek) si myslí, že vedle špatné výchovy se na této skutečnosti podílejí masmédií. Dvě komunikační partnerky vidí problém v tom, že od malička děti nečtou a spíše se věnují počítačovým hrám s násilným a agresivním obsahem. Renata s Václavem ještě dodávají, že se nejedná pouze o výchovu v rodině, ale také vidí velké nedostatky ve výchově ve školách. Z celkového počtu pouze 2 dotazovaní (Josef z vesnice a Anna z města) si dokonce myslí, že důvod odlišnosti je způsoben všemi třemi uvedenými kódy. Oproti tomu senioři z výzkumného souboru č. 2 (5 ze 7 komunikačních partnerů/rek) se domnívají, že je to způsobeno pokrokem, který přinesla doba. Pouze 3 senioři z tohoto souboru uvádí také média.

Na otázku, zda by chtěli být dotazovaní v dnešní době mladými, odpovědělo záporně 13 ze 14 dotazovaných. Jako důvod uvádí dnešní uspěchanou dobu a její sociální nejistoty. Tak odpovědělo 6 ze 7 komunikačních partnerů/rek z města a 4 komunikační partneri/ky z vesnice. Jediný Milan z výzkumného souboru č. 1 by si i přes tyto negativa chtěl zkusit být mladý, protože by rád cestoval. Pouze 2 komunikační partnerky z výzkumného souboru č. 1 při své odpovědi váhaly. Přestože vnímají určité pozitivní stránky dnešní doby, nakonec se přiklonily k většinovému názoru. U 3 komunikačních partnerů/rek z výzkumného souboru č. 2 vyplynulo, že dnešnímu světu nerozumí a nelíbí se jim, proto by tu nedokázali žít.

Výzkumná otázka byla zodpovězena.

---

¹⁵⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 309 s.

VO 3: Jak vnímají občané nad 65 let soužití nesezdaných heterosexuálních párů a homosexuálních párů v registrovaném partnerství?

Výzkum ukázal, že v této otázce jsou výrazné rozdíly mezi dotazovanými z města a vesnice. Komunikační partneři/ky z města jsou k nesezdanému soužití shovívavější. Podle mého názoru to může být ovlivněno věkem, protože oslovení z města jsou podstatně mladší. S takovým soužitím nemá problém 6 ze 7 komunikačních partnerů. Renata s Milanem považují faktické soužití za trend dnešní doby. Václav s Ludmilou se shodují na tom, že je to pro mnohé snadnější. V případě rozchodu nemusí podstupovat dlouhé rozvodové řízení. Jediná komunikační partnerka Božena s tím nesouhlasí, podle ní by takto mladí lidé žít neměli. Paradox je, že s faktickým soužitím nesouhlasí ani Anna, která jako jediná ze všech oslovených uvedla, že v něm sama žije. Oproti tomu všichni oslovení senioři z vesnice takové soužití neschvalují.

V období mládí seniorů se rodiny rozpadaly jen ve výjimečných případech. Partnerství rychle přecházelo do manželství a děti se rodily poměrně brzo po svatbě.¹⁵⁹

Z výpovědí také vyplynulo, že odpovědi dotazovaných z výzkumného souboru č. 2 jsou ovlivněny i vírou (6 ze 7 komunikačních partnerů je věřících). 13 ze 14 komunikačních partnerů/rek si nedokážou představit, že by ve svém mládí takto žili. Podle jejich názoru by tím zostudili nejen sebe, ale i celou rodinu (tak odpovědělo 8 ze 14 oslovených). Pro zbylé komunikační partnery je takovéto soužití nepředstavitelné.

I v tradiční společnosti se vyskytovali neprovdaní jedinci žijící u svých sourozenců, kterým pomáhali s dětmi. V jiném případě odcházeli do klášterů. Muži měli ještě na výběr a místo kláštera mohli zvolit vojenský život.¹⁶⁰

Jediná Ludmila z města by s tím neměla problém, pouze si myslí, že by jí to rodiče nedovolili. Faktické soužití se vyskytuje v rodinách u 10 ze 14 komunikačních partnerů/rek. Nejčastěji, v šesti případech, jde o vnoučata. Překvapivé je, že větší počet z nich pochází z rodin od dotazovaných žijících na vesnici a to u všech 7 dotazovaných.

---

¹⁵⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 2.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 306 s.

¹⁶⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. upr. vyd. Praha: SLON, 2008, 152 s.

Začátkem 90. let nastala v České republice zásadní změna demografického chování a tradičního rodinného modelu. Sňatek ztratil univerzální hodnotu. Rodinné starty začínají být rozmanitější, mladí lidé spolu žijí v kohabitacích bez sňatku a manželství uzavírají později či je dlouhodobě odkládají.¹⁶¹

Zajímavostí je, že Václavova dcera žije v nesezdaném soužití, které se označuje jako mingle. Jiný názor dotazovaní zaujímají na nesezdané soužití, ve kterém jsou děti. Zde se jednoznačně shodují v názoru (13 ze 14 komunikačních partnerů), že by páry v takovém to případě měly vstoupit do manželství. Nejčastějším argumentem (5 komunikačních partnerů/rek) byl problém s příjmením dítěte. Ani v tomto případě Ludmila jako jediná nevidí problém a myslí si, že je to každého věc.

Z okruhu otázek týkajících se homosexuálních párů v registrovaném partnerství vyplynulo, že 10 komunikačních partnerů nesouhlasí s registrovaným partnerstvím, z čehož více než polovina byla z vesnice (6 komunikačních partnerů). Zajímavostí je, že 3 dotazovaní považují homosexualitu za nemoc a další 3 dotazovaní jsou přesvědčeni, že se jedná o úchylku.

Na přelomu 18. a 19. století se homosexuální styk v Evropě trestal smrtí. Posléze byla homosexualita považována za nemoc či úchylku. Až v šedesátých letech 20. století byla v Československu zrušena trestnost homosexuálních styků mezi dospělými osobami. Dekriminalizace homosexuálního chování byla dokončena až v roce 1990, kdy došlo k sjednocení hranice konsenzuálního sexu.¹⁶²

Jak vyplynulo z rozhovorů, dodnes toto přesvědčení u seniorů přetrvává. Na otázku, zda znali někoho v mládí s touto orientací, často odpovídali: „*To dříve neexistovalo*“ nebo „*To se jen šušovalo, protože to bylo zakázaný*“ Pro oslovené seniory je homosexualita jako taková nepochopitelná. Dva komunikační partneři Josef z vesnice s Renatou z města považují homosexualitu za módu moderní doby.

---

¹⁶¹ VÍTEČKOVÁ, Miluše a Jana KLÍMOVÁ-CHALOUPKOVÁ. *Destandardizace rodinných drah: rodičovství v nesezdaném soužití jako alternativa i cesta k manželství*. In: *Časopis-zsfjcu.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://casopis-zsfju.zsfjcu.cz/kontakt/clanky/1~2014/1117-destandardizace-rodinnych-drah-rodicovstvi-v-nesezdanem-souzitii-jako-alternativa-i-cesta-k-manzelstvi>

¹⁶² JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 118 s.

Dnes je homosexuální orientace zcela objasněna, ale i přesto je jedním z nejčastějších názorů ten, že je ovlivněna vnějšími vlivy a chápána jako získaná.¹⁶³

Z celkového počtu oslovených seniorů zná 8 komunikačních partnerů/rek homosexuální páry či jedince. Jediný Milan žijící ve městě uvedl, že by v případě odhalení homosexuality v rodině, své děti či vnoučata zcela zavrhl.

Většina rodin není připravena přijmout fakt, že jejich dítě je homosexuál. Mnozí rodiče se zpočátku potýkají s pocity zmatku a lítosti. Uvědomují si závažnost informace a mají tendence ji nejdříve popřít.¹⁶⁴

Zajímavou odpověď uvedl Josef z vesnice žijící na statku, který homosexuální páry zavrhuje. Svůj názor odůvodňuje tím, že se nikdy v životě nesetkal s homosexuálními zvířaty. A tudíž by se takto neměli chovat ani lidé.

Tvrzení, že zvířata jsou pouze heterosexuální, není pravdivé. Odborníci zjistili u téměř 450 druhů zvířat projevy homosexuality. Mnohdy si vybírají k pohlavnímu styku partnera stejného pohlaví.¹⁶⁵

Opačný názor má Ludmila z výzkumného souboru č. 1, která má s touto problematikou vlastní zkušenost. Sama byla provdána za homosexuála, o jehož orientaci zpočátku nevěděla. I přes tuto pro ni trpkou zkušenost, chápe homosexualitu jako orientaci, za kterou lidé nemohou. Je velmi ráda, že se podařilo uzákonit registrované partnerství. Jediná komunikační partnerka Anna z města zná pár, který uzavřel registrované partnerství. Překvapivá je odpověď věřící komunikační partnerky Marie z vesnice. Myslí si, že by homosexuální páry, které spolu chtějí žít, měly vstoupit do registrovaného partnerství.

Křesťanské pojetí homosexuality významně ovlivňuje individuální přijetí sexuální odlišnosti jedince. Mnohé církve, které vycházejí z doslovné interpretace biblických veršů, stejnopohlavní aktivity zcela zatracují.¹⁶⁶

---

¹⁶³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 118 s.

¹⁶⁴ MACEK Petr a Lenka MACINOVÁ. *Vztahy v dospívání*. 1. vyd. Brno: Barristel & Principal, 2006, 196 s.

¹⁶⁵ KOUKAL, Milan. *Tajemná sexualita zvířat*. In: *21. století.cz* [online]. 2006 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://21století.cz/2006/09/22/tajemna-sexualita-zvirat/>

¹⁶⁶ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 120 s.

V otázce povolení adopce homosexuálním párům odpověděli z celkového počtu kladně pouze 4 komunikační partneři/ky, z čehož liberálnější pohled opět zaujali lidé z města (3 komunikační partneři/ky).

Výzkumná otázka byla zodpovězena.

6 Závěr

V diplomové práci „Hodnocení mladé generace očima občanů nad 65 a více let“ jsem se zabývala tím, jak hodnotí senioři mladé lidi a jaký mají názor na moderní trendy v soužití. Tato práce je složena z teoretické části, kde jsem použila metody analýzy a syntézy dat z uvedené literatury, která vycházela z tištěných knih, periodik a elektronických zdrojů věnující se problematice mladé generace a jejich způsobu soužití. Empirická část této práce se zabývá vlastním výzkumem, který zahrnuje metodiku aplikovanou pro samotný sběr dat, popis zkoumaného souboru a zpracované výsledky z tohoto terénního šetření.

Diplomová práce měla za cíl zmapovat, jak občané 65 a více let hodnotí mladou generaci. Pro tento výzkum byli vybráni senioři ve věku nad 65 let na Českobudějovicku. V kapitole zabývající se výsledky jsou uvedena data od všech komunikačních partnerů/rek, která jsou zpracovaná do podkapitol. Celkem jsem zpracovala 14 rozhovorů, z čehož 7 seniorů/rek bylo přímo z Českých Budějovic a zbylých 7 z okolních vesnic.

Pro naplnění cíle byly stanoveny tři výzkumné otázky:

1. Hodnotí osoby nad 65 let mladou generaci negativně?
2. Které projevy mladé generace jsou nejčastějším zdrojem kritiky seniorů?
3. Jak vnímají občané nad 65 let soužití nesezdaných heterosexuálních párů a homosexuálních párů v registrovaném partnerství?

Ze získaných dat vyplynulo, že senioři z okolí Českých Budějovic hodnotí mladou generaci negativně. Mezi nejčastější důvody jejich kritiky patří neslušné chování, neúcta ke starším lidem, lenost a časný sexuální život. Páry, které se rozhodly žít v nesezdaném soužití, vnímají v nadpoloviční většině záporně. Shodný názor zaujímají v případě, kdy jsou v takovém vztahu děti či se plánují. Podle jejich názoru by právě děti měly být důvodem vedoucím k uzavření manželství. Co se týče homosexuálních párů, většina dotazovaných seniorů takovému soužití nerozumí. Stále v této generaci

přetrvávají zažitá předsudky, kvůli kterým mimo jiné nesouhlasí i s uzavíráním registrovaného partnerství.

Závěrem lze konstatovat, že cíl této práce byl naplněn a výzkumné otázky zodpovězeny. Zjištěné výsledky této práce mohou být přínosné pro lepší pochopení vztahů mezi generacemi a též použity pro další zkoumání a publikační činnosti.

7 Seznam použitých zdrojů

- BEŇOVÁ, Kateřina. GOGA, Slavomír a kolektiv. *Analýza situace lesbické gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s. ISBN 978-80-87041-33-8.
- CARKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 376 s. ISBN 978-80-244-2295-4.
- ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 377 s. ISBN 80-7239-060-0.
- ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1997, 381 s. ISBN 80-85765-70-5.
- ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Vymezení a periodicitu stáří 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 264 s. ISBN 978-80-247-3901-4.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6.
- ERICKSON, Tamara. *What's next, Gen X: Keeping up, moving ahead, and getting the career you want*. Boston, Mass.: Harvard Business Press, 2010, 237 s. ISBN 14-221-2064-3.
- FARKOVÁ, Marie. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 136 s. ISBN 978-80-247-2480-5.

- FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
- GIDDENS, Anthony. *Proměny intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, 215 s. ISBN 978-80-262-0175-5.
- HÁRTL, Pavel a Helena HÁRTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. 1. aktualiz. vyd. Praha: SLON, 2010, 265 s. ISBN 978-80-7419-020-9.
- HAŠKOVCOVÁ, Hana. *Fenomén stáří*. 2. vyd. podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 356 s. ISBN 978-8087109-19-9.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 230 s. ISBN 978-807-3676-445.
- JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 218 s. ISBN 80-7184-954-5.
- KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004, 861 s. ISBN 80-247-0548-6.
- KOPECKÝ, Ladislav. *Public relations: dějiny – teorie – praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 238 s. ISBN 978-80-247-4229-8.
- KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-80-7367-646-9.
- LANGMEIER, Jiří a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

LINHART, J. a kol. *Velký sociologický slovník. I Svazek A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747. ISBN 80-7184-310-5.

LUKÁŠOVÁ, Růžena a Ivan NOVÝ. *Organizační kultura: od sdílených hodnot a cílů k vyšší výkonnosti podniku*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 174 s. ISBN 80-247-0648-2.

MACEK Petr a Lenka MACINOVÁ. *Vztahy v dospívání*. 1. vyd. Brno: Barristel & Principal, 2006, 196 s. ISBN 80-7364-034-1.

MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-80-2473-148-3.

MATREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ. *Modernizace a česká rodina: sborník prezentací na symposiu pořádaném ve dnech 15. - 17. Října 2003* Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003, 348 s. ISBN 80-86598-61-6.

MCCRINDLE, Mark a Emily WOLFINGER. *Understanding the Global Generations. The ABC of XYZ*: University of New South Wales Press, 2010, 208 s. ISBN 174-2230-350.

MCCRINDLE, Mark. *New Generation at Work: Attracting, Recruiting, Retaining and Training Generation Y*. The ABC of XYZ, 2009, 208 s. ISBN 97-8174-27313-91.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2008, 323 s. ISBN 978-808-6429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 2., uprav. vyd. Praha: SLON, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.

PAVLAS, Ivan. *Člověk a drogové závislosti*. 1. vyd. Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2001, 116 s. ISBN 80-7042-1975.

PONDĚLÍČKOVÁ-MÁSLOVÁ, Jaroslava a Jan RABOCH. *O sexualitě a partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Galén, 2005, 196 s. ISBN 80-7262-323-0.

PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: Výsledky sociologického výzkumu hodnot ve společnosti České republiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009, 344 s. ISBN 978-80-200-1751-2.

RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 265 s. ISBN 80-86429-01-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, 392 s. ISBN 978-80-262-0772-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 208 s. ISBN 978-80-247-3133-9.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří seniorů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2012, 232 s. ISBN 978-802-4738-505.

SHEAHAN, Peter. *Generation Y: Thriving (and surviving) with generation Y in work*. Prahan, Victoria: Hardie Grant Books, 2005, 274 s. ISBN 1-74066-3179.

SINGLY, Francois. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Přeložil Stanislav Štěch. Praha: Portál, 1999, 128 s. ISBN 80-7178-249-1.

ŠMOLKA, P. *Jak přežít mateřskou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 112 s. ISBN 978-80247-3083-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 987-80-246-2153-1.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Sňatečnost* [online]. 2013 [cit. 2015-01-02].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Analýza: Partnerské svazky osob stejného pohlaví v ČR a v Evropě* [online]. 2013. [cit. 2015-3-7]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/\\$FILE/csav102413opr.pdf](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/1e01747a199f30f4c1256bd50038ab23/b53c647a39f0bf48c1257c0d004bfb4f/$FILE/csav102413opr.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu*. [online].

2013 [cit. 201-01-01]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/D60022056F/\\$File/400713a1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/D60022056F/$File/400713a1.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2013)*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/\\$File/402013u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/$File/402013u.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Rozvodovost* [online]. 2013 [cit. 2015-01-02].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

DOUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*. In: *sreview.soc.cas.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

EUROPA: *Registrovaná partnerství* [online]. 2015. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z:

http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm

FIALOVÁ, Ludmila. *K některým rysům demografického vývoje v České republice v závěru 20. Století*. In: *Genderonline.cz* [online]. 2005 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/06e8fbb7ec049465990a9d9633d9392b466f8261_k-nekterym-rysum-demogtafickeho-vyvoje-v-cr-v-zaveru-20-stoleti.pdf

GENERATION Z: *Characteristics* [online]. 2015 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://generationz.com.au/characteristics/>

GIBSON, Ryan. *Generation Y Characteristics*. In: *Generationy.com* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.generationy.com/characteristics/>

HASMANOVÁ-MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice* In: *Genderstudies.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

HROMADA, Jiří. *Registrované partnerství* In: *Gay.iniciativa.cz* [online]. 2007. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=10>

CHALOUPKOVÁ, Jana. *Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů*. In: *Sreview.soc.cas* [online]. 2006 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/662faba09afbab130d7452e72004b5709000cea1_612_08Chaloupkova20.pdf

CHALOUPKOVÁ, Jana. *Typy rodinných drah mladých*. In: *Socioweb.cz* [online]. 2010 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=336&lst=108>

CHUDOBOVÁ, Miloslava. *Demografická situace v České republice v roce 2013*. In: *Usiz.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: <http://www.usiz.cz/rychle-informace/demograficka-situace-ceske-republice-roce-2013>

- KOHOUTOVÁ, Iva. *Nesezdané soužití: hlavně ve velkých městech*. In: *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/A50041548C>
- KOUKAL, Milan. *Tajemná sexualita zvířat*. In: *21. století.cz* [online]. 2006 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://21stoleti.cz/2006/09/22/tajemna-sexualita-zvirat/>
- LÁBUSOVÁ, Eva. *Singles, proč žijí sami?* In: *Evalabusova.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/singles_proc.php
- MÁSLOVÁ, Helena. *Máslová: Luxusem bude mít všechny děti s jednou ženou*. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/maslova-budoucnost-je-mit-vsechny-deti-s-jednou-zenou/r~19ff368e846c11e4a10c0025900fea04/>
- NEDBÁLKOVÁ, Kateřina a Eva POLÁŠKOVÁ. *Gay a lesbické rodiny*. In: *Cmps.ecn.cz* [online]. 2013. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/nedbalkova.pdf>
- OČADLÍKOVÁ, Eva. *Láska na dvou adresách: Oddělené soužití v sociologických výzkumech*. In: *Socstudia.fss.muni.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>
- ŘEPKOVÁ, Katarína. *Manželství (partnerství) bez dítěte*. In: *Trustframe.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.trustframe.cz/clanek-manzelstvi-partnerstvi-bez-ditete-4-365>
- ŠIMONKA, Jiří a Milan HORKÝ. *Hodnotová struktura a procesy vědomí – výstupy*. In: *kvantovapsychologie.cz* [online] 2010 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.kvantovapsychologie.cz/?q=node/29>

ŠKRABAL, Josef. *Jaké je složení domácností v ČR?* In: *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr/\\$File/csu_tk_domacnosti_prezentace.pdf](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr/$File/csu_tk_domacnosti_prezentace.pdf)

TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice.* In: *Sreview.soc.cas.cz* [online]. 2006 [cit.2015-02-04]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/695>

VAŇKOVÁ, Václava. *Senioři v číslech.* In: *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/6B004993A4/\\$File/1804130518_19.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/6B004993A4/$File/1804130518_19.pdf)

VÍTEČKOVÁ, Miluše a Jana KLÍMOVÁ-CHALOUPKOVÁ. *Destandardizace rodinných drah: rodičovství v nesezdaném soužití jako alternativa i cesta k manželství.* In: *Časopis-zsf.jcu.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/clanky/1~2014/1117-destandardizace-rodinnych-drah-rodicovstvi-v-nesezdanem-souziti-jako-alternativa-i-cesta-k-manzelstvi>

VÍTEČKOVÁ, Miluše. *Proč se nevezali, když spolu mají dítě?* In: *Socioweb.cz* [online]. 2010. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=368&lst=107>

VOHLÍDALOVÁ, Marta a Hana MAŘÍKOVÁ. *Rozpady kohabitací, rozvody manželství: Jiné a/nebo stejné sociální fenomény?* In: *Genderonline.cz* [online]. 2011 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/c7021d6bbacbbd16b8636d881d0f4d215611f37d_r_ozpady-kohabitaci-rozvody-manzelstvi.pdf

WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA. *Sexuální chování v ČR: Srovnání výzkumu z let 1993, 1998, 2003 a 2008*. In: *Mep.zverina.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://mep.zverina.cz/files/103-sexualni-chovani-v-cr-srovnani-vy-zkumu-z-let-1993-1998-2003-a-2008.pdf>

WEISS, Petr. *Homosexualita*. In: *Plánování rodiny.cz*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/clanky/homosexualita>

Legislativní předpisy

ČESKO. Zákon č. 115/2006 Sb. ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115#cast1>

ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262#cast1>

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2015. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

8 Přílohy

8.1 Seznam příloh

Příloha č. 1 Informovaný souhlas

Příloha č. 2 Tabulka s minimem témat a otázek k rozhovoru

Informovaný souhlas

Souhlasím s vedením a nahráváním rozhovoru pro účely výzkumu, který bude součástí diplomové práce „Hodnocení mladé generace očima občanů 65 a více let“ Bc. Dominiky Levé studentky oboru Rehabilitace – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

V Českých Budějovicích dne

.....

Podpis

Příloha č. 2 Tabulka s minimem témat a otázek k rozhovoru

Okruhy	Otázky k rozhovoru
1) Identifikační údaje	Kolik je Vám let? Kde bydlíte? Jaký je Váš stav? Jaké máte dokončené vzdělání? Kde jste pracoval? Kolik máte dětí? Kolik máte vnoučat? Jste věřící?
2) Okruh zaměřený na hodnocení mladé generace	Jak se díváte na mladou generaci? Co se Vám na mladé generaci líbí? Co se Vám na mladé generaci nelíbí?
3) Okruh zaměřený na odlišnosti mladé a staré generace	V čem se odlišují od Vaší generace? Co je podle Vás důvodem, že je život mladé generace jiný? Chtěli byste být mladí v této době? Důvody proč ano/ne.
4) Okruh zaměřený na četnost kontaktů a vztahů s mladou generací	Jak často jsme v kontaktu s mladou generací? Máte nějakou nepříjemnou zkušenost s mladou generací? Žijete ve vícegeneračním soužití? Jaké máte vztahy se svojí rodinou (dětí/vnoučata)?
5) Okruh zaměřený na nesezdané soužití	Jak vnímáte moderní soužití jako např.: na psí knížku? Co si myslíte o nesezdaných párech, které spolu mají děti? Žije někdo z Vaší rodiny v nesezdaném soužití? Dokážete si představit, že Vy byste žili v nesezdaném soužití? Důvody proč ano/ne.
6) Okruh zaměřený na homosexuální soužití	Jak vnímáte homosexuální páry? Znali jste ve svém mládí někoho takového? Znáte teď někoho? Co si myslíte o registrovaném partnerství? Měli by mít homosexuální páry právo adoptovat děti? Důvody proč ano/ne.